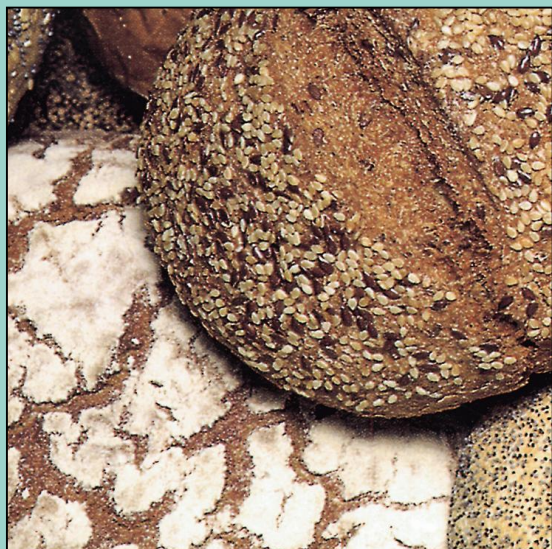
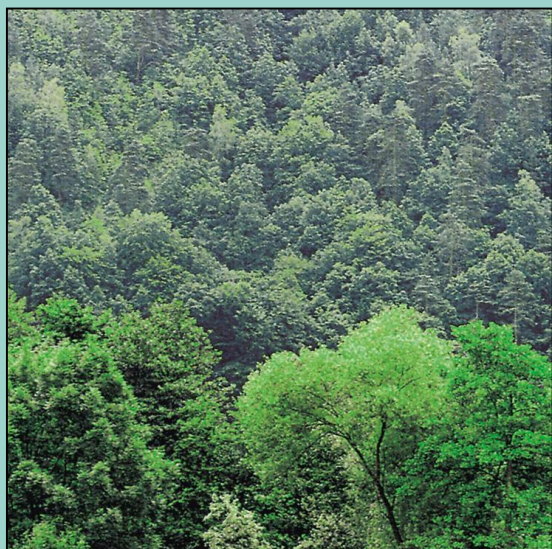

REPUBLIKA
SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO

Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja 2007–2013

Ljubljana, junij 2007

KAZALO

1 PREDSTAVITEV IN OBRAZLOŽITEV NACIONALNEGA STRATEŠKEGA NAČRTA RAZVOJA PODEŽELJA 2007-2013	3
1.1 SPLOŠNE GEOGRAFSKE IN UPRAVNE ZNAČILNOSTI, GLAVNI GOSPODARSKI KAZALNIKI	4
1.2 STRUKTURNE DANOSTI IN GOSPODARSKI POLOŽAJ KMETIJSTVA, ŽIVILSTVA IN GOZDARSTVA	5
1.3 STANJE OKOLJA	10
1.4 ČLOVEŠKI VIRI IN KAKOVOST ŽIVLJENJA NA PODEŽELJU	13
2 SKUPNA STRATEGIJA, PRENOS PREDNOSTNIH NALOG EU IN DOLOČITEV NACIONALNIH PREDNOSTNIH NALOG	16
2.1 RAVNOVESJE MED PODROČJI UKREPANJA, PREDNOSTNE NALOGE IN PORAZDELITEV SREDSTEV ..	16
2.2 IZVAJANJE NACIONALNEGA STRATEŠKEGA NAČRTA RAZVOJA PODEŽELJA IN LIZBONSKA STRATEGIJA.....	17
3 STRATEGIJA RAZVOJA PODEŽELJA PO OSEH, VKLJUČNO S POSEBNIMI IN SPLOŠNIMI CILJI TER UPORABLJENIMI INDIKATORJI.....	19
3.1 KONKURENČNOST AGROŽIVILSTVA IN GOZDARSTVA	19
3.1.1 <i>Izhodišča</i>	19
3.1.2 <i>Prednostne naloge in ključne aktivnosti</i>	19
3.1.3 <i>Kvantificirani cilji</i>	21
3.2 OHRANJANJE KULTURNE KRAJINE IN VAROVANJE OKOLJA.....	22
3.2.1 <i>Izhodišča</i>	22
3.2.2 <i>Prednostne naloge in ključne aktivnosti</i>	23
3.2.3 <i>Kvantificirani cilji</i>	24
3.3 IZBOLJŠANJE KAKOVOSTI ŽIVLJENJA V PODEŽELJSKIH OBMOČJIH IN SPODBUJANJE GOSPODARSKE DIVERZIFIKACIJE.....	24
3.3.1 <i>Izhodišča</i>	24
3.3.2 <i>Prednostne naloge in ključne aktivnosti</i>	25
3.3.3 <i>Kvantificirani cilji</i>	25
3.4 LEADER – KREPITEV LOKALNIH RAZVOJNIH POBUD	26
3.4.1 <i>Izhodišče</i>	26
3.4.2 <i>Prednostne naloge in ključne aktivnosti</i>	26
3.4.3 <i>Kvantificirani cilji</i>	27
4 PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA IN PREDVIDENA SREDSTVA, VKLJUČNO S KONVERGENČNIMI ZNESKI.....	28
5 NOTRANJA IN ZUNANJA SKLADNOST NACIONALNEGA STRATEŠKEGA NAČRTA RAZVOJA PODEŽELJA TER DOPOLNJEVANJE Z DRUGIMI FINANČNIMI PODPORAMI SKUPNOSTI.....	29
5.1 NOTRANJA SKLADNOST NSNRP	29
5.2 SKLADNOST NSNRP Z OSTALIMI DELI KMETIJSKE POLITIKE	30
5.3 SKLADNOST NSNRP Z OSTALIMI POLITIKAMI IN INSTRUMENTI	32
6 OBSEG IN VZPOSTAVITEV NACIONALNE MREŽE ZA RAZVOJ PODEŽELJA	39

1 Predstavitev in obrazložitev nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja 2007-2013

Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja (NSNRP) opredeljuje prednostne naloge na področju politike razvoja podeželja. Prednostne naloge so zasnovane v skladu s prednostnimi nalogami Skupnosti na področju politike razvoja podeželja. NSNRP je pripravljen za obdobje 2007-2013 in se bo, če posamezne prednostne naloge ne opredeljujejo drugače, izvajal na celotnem območju Republike Slovenije. Dokument je pripravljen v skladu z izhodišči, podanimi v 11. členu Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP). Nacionalne prednostne naloge in aktivnosti so izbrane na način in v obliki, ki omogoča ustvarjanje sinergij z drugimi javnofinančnimi inštrumenti na področju kmetijske politike, pa tudi na področju ekonomske in socialne kohezije ter prostora in okolja. Pri pripravi NSNRP so bile v celoti upoštevane strateške smernice EU ter širše strateške usmeritve Skupnosti na področju trajnostne rabe virov (sklepi Sveta iz Göteborga) ter krepitve gospodarske rasti in zaposlovanja (Lizbonska strategija).

NSNRP si v okviru prednostnih nalog prizadeva za krepitev večnamenske vloge kmetijstva v Sloveniji. Posebej izpostavlja potrebo po prestrukturiranju kmetijstva in živilsko-predelovalne industrije ter po krepitvi konkurenčnosti celotne agroživilske verige. NSNRP gradi na načelih trajnostnega gospodarjenja z obnovljivimi naravnimi viri in posebno pozornost namenja vzdrževanju kulturne krajine, varovanju okolja in ohranjanju poseljenosti podeželja ter njegove identitete. NSNRP odraža tudi večnamensko vlogo gozdov, ki slovenski krajini dajejo poseben pečat in so pomemben tvorec okolja ter vir biotske raznovrstnosti. Prednostne naloge NSNRP bodo prispevale tudi k ekonomski in socialni krepitvi podeželja, ter uveljavljale nove pristope k povečanju zaposlenosti na podeželju in to ne zgolj s primarno kmetijsko dejavnostjo. NSNRP predstavlja referenčni okvir za pripravo Programa razvoja podeželja 2007–2013 za celotno območje Republike Slovenije.

Upoštevajoč evropske in nacionalne normativne podlage o vlogi partnerstva je bila že v postopku priprave osnutka NSNRP oblikovana Projektna skupina za pripravo strateških dokumentov razvoja podeželja 2007-2013. V projektno skupino imenovani predstavniki pristojnih upravnih organov na nacionalni (ministrstva, javne agencije, raziskovalne institucije idr.), regionalni (Regionalne razvojne agencije) in lokalni ravni (Združenje občin Slovenije, Skupnost občin Slovenije), predstavniki socialnih partnerjev (Gospodarska zbornica, Kmetijsko gozdarska zbornica, Sindikat kmetov Slovenije, Obrtna zbornica idr.) ter druge zainteresirane civilne družbe, vključno z nevladnimi organizacijami s področja kmetijstva, podeželja in okolja (Zveza potrošnikov Slovenije, Združenje ekoloških kmetov, Zveza kmetov Slovenije, Zveza slovenske podeželske mladine, Društvo za razvoj slovenskega podeželja, Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije idr...), so na skupni ravni preko delavnic in posamezno sodelovali pri oblikovanju NSNRP in temeljnih vprašanjih razvoja podeželja v naslednjem programskem obdobju. Predlog NSNRP je ministrstvo posredovalo v javno obravnavo (predstavitev na tiskovni konferenci ministrstva, objava na spletni strani ministrstva, posredovanje predloga vsem članom projektne skupine, medresorsko usklajevanje) in na podlagi predlogov za dopolnitev predložilo dopolnjen predlog v informacijo Vladi RS in Evropski komisiji (EK). Izvajanje načela partnerstva s tem ni zaključeno in se bo nadaljevalo tako v pripravi Programa razvoja podeželja, kakor tudi njegovem izvajanju, spremljanju in vrednotenju. Vzporedno na pripravi NSNRP poteka in se nadaljuje konstruktivno sodelovanje s predstavniki EK, kot to določa 12(2) člen Uredbe Sveta (ES) št. 1698/2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP), ne glede na to, da EK NSNRP ne potrjuje. Tesno sodelovanje z EK ob pripravi NSNRP je pomembno, saj NSNRP predstavlja referenčni okvir za

pripravo Programa razvoja podeželja, ki pa je predmet odobritve s strani EK. Pregled gospodarskega in socialnega položaja, stanje okolja in določitev izhodiščnih kazalnikov

1.1 Splošne geografske in upravne značilnosti, glavni gospodarski kazalniki

Slovenija je z 20.273 km² površine ena manjših evropskih držav. Zaradi geografske lege na stiku Alp, Dinarskega gorstva, Panonske nižine in Sredozemskega morja ima izrazito tranzitno lego, ki se odraža v raznolikih naravnih, pa tudi političnih, gospodarskih in kulturnih razmerah. Slovensko ozemlje spada med reliefno bolj razgibana (slika 1), saj skoraj 90 odstotkov površine leži na nadmorski višini nad 300 m, ravninska območja v obliki sklenjenih dolin in kotlin pa predstavljajo le slabih 20 odstotkov vsega ozemlja. Razmeroma neugodne, a pestre naravne razmere neposredno vplivajo na:

- specifično strukturo rabe zemljišč, ki se kaže v prevladujočem deležu gozda ter omejenem obsegu in neenakomerni razporeditvi kmetijskih zemljišč,
- visoko stopnjo naravne in biološke raznovrstnosti,
- bogastvo površinskih in podzemnih voda,
- raznolikost kulturne krajine,
- kulturno raznovrstnost,
- razpršeno poselitev in veliko število majhnih naselij.

Slovenija se z 2 milijonoma prebivalcev (0,5 odstotka prebivalstva EU) in gostoto naseljenosti 99 prebivalcev na km² uvršča med relativno redko naseljene evropske države. Za poselitveni vzorec je značilna zgoščena poselitev dolinskih (ravninskih) delov, saj na slabih 20 odstotkih ozemlja živi skoraj 60 odstotkov vsega prebivalstva. V hribovitem predalpskem ter dinarsko-kraškem svetu je poselitev redka. Prevladujejo manjša razpršena naselja z negativnim migracijskim saldonom in staranjem prebivalstva. Podobni trendi veljajo tudi za velik del obmejnih območij z Avstrijo, Italijo in Madžarsko.

Upravno organizacijo Slovenije sestavljajo strukture na dveh ravneh: na nacionalni oziroma državni in na lokalni ravni. Osnovna enota lokalne samouprave je občina. Slovenija je razdeljena tudi na 12 regij na ravni NUTS 3 (slika 2), ki pa nimajo administrativno upravne funkcije. Uporabljajo se zgolj v statistične namene ter za potrebe programiranja in izvajanja ukrepov v okviru nacionalne regionalne politike.

Slovenija se uvršča v krog držav članic EU z nadpovprečnim deležem podeželskih območij. Po kriterijih OECD se v podeželska območja uvršča 67% vseh občin (NUTS 5) oziroma 77 odstotkov celotnega ozemlja, v podeželskih občinah pa živi 41 odstotkov vsega prebivalstva (popis prebivalstva 2002). Na ravni NUTS 3 se kar enajst od dvanajstih statističnih regij uvršča v podeželske, pri čemer je pet regij pretežno podeželskih, šest pa značilno podeželskih.¹

Slovenija ima hitro razvijajoče se gospodarstvo, ki se uspešno vključuje v enotni trg in mednarodne gospodarske tokove. Ugoden izhodiščni položaj v primerjavi z drugimi novimi državami članicami in razmeroma visoka gospodarska rast (povprečna rast bruto domačega proizvoda je v letih 2000–2005 znašala 3,4 odstotka²) prispevata h gospodarski konvergenci

¹ Členitev območij po kriterijih OECD razlikuje med dvema podtipoma podeželskih območij: pretežno podeželskimi območji, v katerih več kot 50 odstotkov prebivalstva živi v podeželskih občinah, ter značilno podeželskimi območji, v katerih v podeželskih občinah živi med 15 in 50 odstotkov prebivalstva.

² Rast BDP je bila v tem obdobju hitrejša od povprečja EU-15, vendar počasnejša od stopnje, ki so jo med novimi članicami dosegle Estonija, Latvija, Litva in Madžarska.

Slovenije z EU (preglednica 2). Kazalec gospodarske razvitosti Slovenije, izražen z bruto domačim proizvodom na prebivalca (po standardu kupne moči), je v obdobju 2000–2003 znašal 74,5 odstotka povprečja EU-25. V letu 2004 je Slovenija dosegla 79 odstotkov, v letu 2005 pa 80 odstotkov povprečja EU-25 (EUROSTAT, 2005) in s tem presegla prag najmanj razvitih regij (držav) v EU.

Regionalna razporeditev BDP (2003) kaže, da so razlike v razvoju po regijah precejšnje (preglednica 3), pri čemer dosegata višji BDP na prebivalca od povprečja države le dve regiji (Osrednjeslovenska in Obalno-kraška regija), ki sta močnejše urbanizirani oziroma imata nadpovprečni delež storitvenega sektorja (Ljubljana - glavno mesto, Luka Koper, obalni turizem). V strukturi BDP storitveni sektor predstavlja skoraj tričetrtski delež, dočim je v ostalih regijah BDP na prebivalca za 5 do 30 odstotkov nižji od povprečja, delež storitvenih dejavnosti pa se giblje med 45 in 61 odstotkov in tudi zaostaja za povprečjem (61,9%). V obeh omenjenih regijah z nadpovprečnim BDP pa podeželska območja izven urbanih središč zaostajajo v razvoju podobno, kot druga podeželska območja.

Kljub zaostrovanju strukturnih problemov v nekaterih delovno intenzivnih industrijskih panogah, ki so umeščene predvsem v podeželska območja, se v zadnjih letih zaposlenost v Sloveniji zopet povečuje. Stopnja zaposlenosti oziroma delovne aktivnosti prebivalstva v starosti od 25-64 let se je z 71 odstotkov v letu 2000, dvignila na 73,5 odstotka v letu 2005 (SURs), kar je nad povprečjem EU-25 (preglednica 4). Zaposlenost moških (78,1%) je višja od zaposlenosti žensk (68,6%), ki pa že presega 60 odstotkov, kar je leta 2000 zastavljen Lizbonski cilj, ki naj bi ga članice dosegle leta 2010. V obdobju zadnjih petih let se je močno povečala zlasti stopnja zaposlenosti starejših (55-64 let), kar je posledica opustitve množične uporabe zgodnjega upokojevanja iz začetka devetdesetih let in uveljavitve pokojninske reforme, ki postopoma premika starostno mejo za upokojitev (na 63 let za moške do leta 2009, na 61 let za ženske do leta 2023). Kljub temu je tudi v letu 2005 stopnja starejših zaposlenih ostala nizka in znašala 30,5 odstotka (43,2% za moške, 18,6% za ženske), kar je veliko nižje od povprečja EU in Lizbonskega cilja do 2010 te starostne skupine (50%).

Stopnja brezposelnosti se v Sloveniji v zadnjem obdobju počasi, vendar vztrajno znižuje. V letu 2000 je znašala 7 odstotkov aktivnega prebivalstva (po anketi o delovni sili), v letu 2005 pa 6,5 odstotka (SURs). Stopnja brezposelnosti po regijah ne odstopa bistveno od državnega povprečja. Problem brezposelnosti je izrazitejši v regijah na severovzhodu države, za katere je značilna manj razvejena struktura gospodarskih dejavnosti in večja zastopanost kmetijstva.

Eden od glavnih kazalnikov konkurenčnosti gospodarstva je produktivnost dela, v kateri Slovenija še zmeraj znatno zaostaja za najrazvitejšimi državami članicami. Zaostajanje Slovenije za povprečno produktivnostjo v EU pa se stalno zmanjšuje. Za hitrejše dohitevanje evropskega povprečja oziroma razvitejših članic EU se mora že sedaj relativno visoka rast produktivnosti v prihodnje še okrepiti. Pri tem bo morala rast produktivnosti temeljiti na bolj izobraženi delovni sili in tehnološko zahtevnejši proizvodnji, kar bo omogočilo hitrejšo rast konkurenčnosti slovenskega gospodarstva ter s tem večji izvoz in hitrejšo gospodarsko rast, kar je skladno z razvojnimi prioritetami, opredeljenimi v Strategiji razvoja Slovenije.

1.2 Strukturne danosti in gospodarski položaj kmetijstva, živilstva in gozdarstva

Po evidenci o dejanski rabi kmetijskih zemljišč in gozdov (MKGP, 2005) kmetijska zemljišča v Sloveniji predstavljajo 32 odstotkov celotnega ozemlja, gozdovi okoli 60 odstotkov,³ okoli 8 odstotkov pa ostala zemljišča (preglednica 5). V strukturi rabe kmetijskih zemljišč zavzemajo

³ Po zadnjih uradnih statističnih podatkih na evropski ravni (Forest Resources Assessment 2005 – FAO) ima Slovenija 62,8 odstotkov ozemlja prekrita z gozdovi (<http://www.fao.org/docrep/008/a0400e/a0400e00.htm>).

največji delež trajni travniki in pašniki (54,6%), sledijo jim njive (30,3%) ter trajni nasadi (8,4%) (preglednica 6). Slabih 7 odstotkov kmetijskih zemljišč predstavljajo ostala kmetijska zemljišča. To so zemljišča, kjer je bilo gospodarjenje zaradi različnih naravnih, ekonomskih in socialnih vzrokov v preteklosti opuščeno in se stihijno zaraščajo. Zadnja desetletja je bil prisoten stalen trend povečevanja površin v zaraščanju, ki se je po letu 2000 zaustavil. Zaustavitev zaraščanja lahko pripišemo tudi vplivu izvajanja ukrepov na območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost in kmetijsko okoljskih ukrepov.

Večina kmetijskih zemljišč (72,5 odstotkov; preglednica 6) se nahaja v območjih z omejenimi pogoji za kmetovanje (skladno z Uredbo o kriterijih za določitev območij z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost, Uradni list RS, št. 18/2003), kar pomembno vpliva na konkurenčnost in prilagodljivost kmetijske proizvodnje. Območja z omejenimi možnostmi pokrivajo kar 85 odstotkov celotnega ozemlja države, od tega je skoraj 72 odstotkov hribovsko gorskih območij.

Po rezultatih raziskovanja o strukturi kmetijskih gospodarstev (SURS) se je leta 2005 v Sloveniji s kmetijsko pridelavo ukvarjalo 77 tisoč kmetijskih gospodarstev, kar je za dobrih 10 odstotkov manj kot leta 2000 (preglednica 7). Kljub upadu števila kmetijskih gospodarstev v primerjavi z letom 2000 je ostala površina kmetijskih zemljišč v rabi okvirno nespremenjena. Povprečna površina kmetijske zemlje v rabi na kmetijsko gospodarstvo se je tako povečala od 5,6 ha v letu 2000 na 6,3 ha v letu 2005, pri čemer pa ekonomska velikost gospodarstev ni porasla in je znašala le 4,6 ESU⁴ (v letu 2000 4,7 ESU). Kljub procesu koncentracije je povprečna velikost kmetijskih gospodarstev v Sloveniji še vedno bistveno manjša kot v povprečju EU (EU 25 2003: 15,8 ha; 14,4 ESU).

Za Slovenijo je značilna tudi razdrobljenost enot rabe, ki so poleg tega po večini majhne in razpršene. Kmetijska zemljišča v rabi so razdeljena na okoli 720 tisoč enot rabe, ki se raztezajo na več kot 1,7 milijona parcelah (GERK, MKGP, 2005). To pomeni od 9 do 10 enot rabe na kmetijsko gospodarstvo, ki v povprečju obdeluje 6,3 ha kmetijskih površin. Neugodna zemljiška struktura predstavlja pomembno oviro pri nadaljnjem razvoju kmetijstva. Na drugi strani pa razdrobljenost kmetijskih površin prispeva k ohranjanju biodiverzitete, habitatov in okoljskih posebnosti, kar je z okoljskega vidika zaželeno.

V Sloveniji je bilo v letu 2005 v določeno vrsto rastlinske oziroma živinorejske pridelave usmerjeno 51,2 odstotka kmetijskih gospodarstev (SURS – SKMG). Glede na leto 2000 (43,4 %) se je ta delež sicer povečal skoraj za 8 odstotnih točk, vendar v primerjavi s povprečjem EU ostaja nizek (EU 25 2003: 72%). Najbolj se je povečal delež gospodarstev, usmerjenih v rejo pašne živine (govedo, drobnica) ter delež gospodarstev v tipu poljedelstvo.

Slovensko kmetijstvo še zmeraj nosi breme preteklosti. Desetletja se je razvijalo v specifičnem politično-ekonomskem okolju, ki ni bilo naklonjeno zasebnemu kmetovanju. Posledice tega odnosa se odražajo v današnji agrarni strukturi. Medtem ko sta se v zahodni Evropi razmeroma hitro povečevali velikost obratov ter specializacija pridelave, se je od 1945 pa vse do devetdesetih let prejšnjega stoletja v Sloveniji odvijal ravno obraten proces, s slabšanjem zemljiške in posestne strukture, ohranitvijo nizke stopnje profesionalizacije ter razmeroma nizke delovne intenzivnosti. Spremembe v devetdesetih so pospešile proces koncentracije in specializacije, vendar v strukturi še vedno prevladujejo majhne kmetije.

Po podatkih ekonomskih računov (SURS-ERK) je v letu 2005 **kmetijstvo** prispevalo 1,8 odstotka BDP oziroma 2,0 odstotka skupne dodane vrednosti (BDV), delež kmetijstva v skupni zaposlenosti pa je znašal 9,8 odstotka (preglednica 8). Prispevek kmetijstva v BDP in zaposlenosti stalno upada. V primerjavi z letom 2000 se je delež kmetijstva v BDP znižal za 0,4

⁴ European Size Unit ali evropska enota velikosti. 1 ESU je enak vrednosti 1200 EUR.

odstotne točke, zaposlenost pa za 1,8 odstotne točke. Kljub vse manjšemu deležu, ki ga kmetijstvo predstavlja v slovenskem gospodarstvu, ostaja ekonomski pomen sektorja še vedno večji, kot je v povprečju v EU-25.

Iz neskladja med udeležbo kmetijstva v dodani vrednosti in zaposlenosti lahko sklepamo na nizko produktivnost panoge v primerjavi z drugimi dejavnostmi. K nizki produktivnosti dela pomembno prispevajo številni dejavniki, med katerimi lahko izpostavimo neugodno posestno, starostno in izobrazbeno strukturo ter nizko stopnjo specializacije proizvodnje na kmetijskih gospodarstvih.

Slovensko kmetijstvo ima izrazit dohodkovni problem. Po podatkih ekonomskih računov kmetijstva je bruto dodana vrednost kmetijstva v Sloveniji v povprečju 2004–2005 znašala 5.499 evrov na polnovredno delovno moč (PDM), medtem ko je povprečje petindvajseterice v istem obdobju znašalo 17.133 evrov na PDM. BDV kmetijstva na zaposlenega tako v Sloveniji dosega le slabo tretjino te vrednosti EU-25 (preglednica 8). Po letu 2000 se je dodana vrednost na polnovredno delovno moč v kmetijstvu sicer povečala bolj kot v povprečju drugih dejavnosti, kljub temu pa je tudi v razmeroma ugodnem letu 2005 dosegla le 21 odstotkov povprečne BDV na zaposlenega v Sloveniji. Rast dodane vrednosti kmetijstva praviloma zaostaja za drugimi dejavnostmi, tako da je zmanjšanje zaostanka v BDV na zaposlenega za povprečjem države predvsem posledica zmanjševanja zaposlenosti v kmetijstvu.

Eden od vzrokov za nizko produktivnost kmetijstva je tudi neugodna starostna in izobrazbena struktura nosilcev kmetijskih gospodarstev. Po podatkih strukturnega popisa (SURS-SKMG) je bila v letu 2005 več kot polovica gospodarjev na kmetijah starejših od 55 let, delež gospodarjev, mlajših od 45 let, pa znaša le 19 odstotkov (preglednica 9). Delež gospodarjev z vsaj poklicno ali višjo izobrazbo je znašal 46,8 odstotka (preglednica 10). Kakršnokoli kmetijsko izobrazbo je imelo le 27,8 odstotkov nosilcev kmetijskih gospodarstev. Mlajši nosilci kmetijskih gospodarstev imajo v povprečju višjo stopnjo formalne izobrazbe in so tudi bolj usposobljeni za delo v kmetijstvu in so se zmožni učinkoviteje prilagajati tehnološkim spremembam ter razmeram na trgu.

Slovenija ima sorazmerno, v primerjavi z nekaterimi drugimi novimi članicami, gospodarsko in tehnološko razvito **živilskopredelovalno industrijo**. Ta člen v agroživilski verigi je v letu 2005 prispeval 1,7 odstotka k celotnemu BDP (oziroma 2,0 odstotka k skupni BDV), delež v zaposlenosti pa je znašal 2,2 odstotka (SURS-NR). Oba deleža se zmanjšujeta, kljub temu pa živilskopredelovalna industrija ostaja četrta najpomembnejša predelovalna dejavnost po prispevku dodane vrednosti in tretji največji delodajalec v agregatu predelovalnih dejavnosti. Po podatkih nacionalnih izračunov (SURS) je BDV na zaposlenega v proizvodnji hrane in pijač (brez proizvodnje tobaka) v letih 2004–2005 znašala povprečno 23.763 evrov, kar je 93 odstotkov povprečja BDV na zaposlenega v Sloveniji in manj kot 50 odstotkov povprečja EU-25 (2003: 50.500 evrov na zaposlenega).

V zadnjih letih panoga po številnih kazalnikih gospodarske učinkovitosti beleži nazadovanje, kar je predvsem rezultat kasnejšega odpiranja trgov ter rastočih pritiskov in sprememb na strani sorazmerno visoko razvite trgovine. Zaostrole so se konkurenčne razmere na domačem in na izvoznih trgih. Podjetja v tej panogi (zlasti tista s področja predelave živil živalskega izvora) so v preteklih letih vložila precejšnje napore (in si posledično s tem naložila visoke stroške) za usklajitev s kakovostnimi standardi EU. Panoga se sooča tudi s pomembnimi strukturnimi primanjkljaji in nizko ravni raziskovalno-razvojnih dejavnosti. Občutne rezerve obstajajo na področju učinkovitejše organizacije dela, učinkovitejšega trženja, vertikalnega povezovanja in sodelovanja v shemah kakovosti. Ne glede na vse trenutne pomanjkljivosti ocenjujemo, da ima živilskopredelovalna industrija v Sloveniji dolgoročne perspektive, na kar kažejo naložbe in nadaljnji procesi koncentracije, ob ohranitvi agregatne ravni proizvodnje.

Konkurenčna priložnost slovenskega kmetijstva ter vseh udeleženi vzdolž agroživilske verige se kaže v dolgoročni usmeritvi v proizvodnjo in trženje kakovostne hrane, kar prispeva tudi k bolj zdravemu prehranjevanju, k varovanju in krepitvi zdravja. To potrjuje tudi rastoče zanimanje za različne sheme kakovosti, ki se intenzivno uveljavljajo. Ustrezne pravne podlage omogočajo izvajanje postopkov registriranja, certificiranja in spremljanja kakovosti posebnih kmetijskih pridelkov in živil, ki omogočajo pridobitev ene od možnih zaščitnih označb. V Sloveniji imamo trenutno en certifikacijski organ, ki je akreditiran po standardu SIST EN 45011.

Politika zaščite posebnih kmetijskih pridelkov oziroma živil ima predvsem dva namena:

- dati pridelovalcem in predelovalcem možnost konkurenčnosti glede kakovosti, ki jim omogoča ekonomsko prisotnost na trgu,
- ugoditi željam kupcev, da dobijo proizvode, ki so avtentični in kakovostnejši.

Slovenija ima šest različnih shem kakovosti, v katere se lahko vključijo proizvajalci in zaščitijo svoje proizvode ter jih pridelujejo in predelujejo po pravilih, ki so natančno definirana v uredbah, pravilnikih oz. specifikacijah. Štiri od teh shem so urejene z evropskimi predpisi (označba porekla, geografska označba, zajamčena tradicionalna posebnost in ekološka pridelava), dve pa potekata na nacionalni ravni (višja kakovost in integrirana pridelava).

Doslej je v Sloveniji 25 kmetijskih pridelkov in živil zaščitnih in označenih kot posebni kmetijski pridelki oz. živila, ki so vključeni v predhodno omenjene sheme kakovosti. Od tega je 9 kmetijskih pridelkov in živil zaščitnih kot »označba porekla«, 5 kmetijskih pridelkov in živil je zaščitnih kot »geografska označba«, 5 kmetijskih pridelkov in živil je zaščitnih kot »zajamčena tradicionalna posebnost«, 6 kmetijskih pridelkov in živil pa je zaščitnih kot »višja kakovost«. Na področju ekološke in integrirane pridelave deluje 5 kontrolnih organizacij. Certifikat za »ekološko pridelavo« je pridobilo 1.220 ekoloških kmetij, certifikat za »integrirano pridelavo« pa 4.244 integriranih kmetij.

Zaenkrat nobeden od proizvodov, ki so v Sloveniji zaščiteni v okviru shem, ki jih urejajo evropski predpisi, še ni bil registriran s strani Evropske komisije, v postopek registracije je trenutno vloženih 18 predhodno nacionalno zaščitnih posebnih kmetijskih pridelkov oz. živil.

Ekološki kmetje so v Sloveniji združeni v okviru dveh krovnih združenj, ki sta organizirani predvsem po teritorialnem načelu in nimata značaja tržnih organizacij. Raziskava Inštituta za trajnostni razvoj (2005) kaže, da za trg prideluje le 15-20% ekoloških kmetij. Večina teh tržno usmerjenih ekoloških kmetov in proizvajalcev ostalih ekoživil je še vedno vezana na neposredne načine prodaje na domu in na tedenskih t.i. ekotržnicah. Kar polovica od teh redno ali občasno prodaja na eni od ekotržnic. Zanimanje kupcev za ekološke proizvode iz leta v leto narašča, zato zgolj ponudba ekoloških proizvodov in ekoživil na ekotržnicah ne zadošča več povpraševanju kupcev tako glede količin, kakor tudi glede vrste proizvodov. Večjim ekološkim kmetom in proizvajalcem ekoživil tudi ne zadošča več samo neposredna prodaja in so prisiljeni iskati še druge tržne poti. To pa je še dodatni razlog, da je potrebno spodbuditi večje povezovanje in organiziranje tržnih pridelovalcev ekoloških kmetijskih proizvodov in ekoživil. Slaba tržna organiziranost in nizek tržni delež ekoloških proizvodov in ekoživil je tako eden ključnih problemov nadaljnjega razvoja ekološkega kmetijstva v Republiki Sloveniji.

Gozdarstvo ima v Sloveniji pomembno gospodarsko in okoljevarstveno vlogo. Gozdovi pokrivajo okoli 60% odstotkov celotnega ozemlja Slovenije, njihova površina pa se je doslej postopoma povečevala. V gozdovih sta v zadnjih petdesetih letih naraščala lesna zaloga in prirastek lesa. Proizvodna sposobnost zlasti zasebnih gozdov je zaradi različnih vzrokov premalo izkoriščena. V skladu z gozdnogospodarskimi načrti bi lahko izkoriščali okoli 62 odstotkov prirastka, realni izkoristek pa znaša le okoli 40 odstotkov (preglednica 12).

Zaradi denacionalizacije se še vedno precej intenzivno spreminja lastniška struktura slovenskih gozdov. Analiza ob izdelavi gozdnogospodarskih načrtov za obdobje 2001–2010 je pokazala

naslednjo strukturo: 71 odstotkov zasebnih gozdov fizičnih oseb, 1 odstotek zasebnih gozdov pravnih oseb, 26 odstotkov državnih gozdov in 2 odstotka občinskih gozdov. V obdobju 2000–2005 so zasebni gozdovi gotovo še pridobili odstotek ali dva na račun državnih gozdov. Po ocenah bo po zaključeni denacionalizaciji v državni lasti ostalo okoli 20 odstotkov gozdov. Družinske kmetije imajo v lasti manj kot polovico zasebnih gozdov (385.361 ha). Zasebna nekmečka posest se v Sloveniji povečuje po skupnem deležu površine zasebnih gozdov, predvsem pa po številu posesti.

Po podatkih ekonomskih računov za gozdarstvo (SURs) je BDV na zaposlenega v gozdarstvu v letih 2004–2005 znašal v povprečju 15.455 evrov, kar je 60 odstotkov povprečja za Slovenijo (preglednica 13). Prispevek gozdarstva k BDV Slovenije se zadnja leta giblje okoli 0,3 odstotka.

Kmetijstvo, živilstvo in gozdarstvo v Sloveniji se soočajo s procesi prestrukturiranja. Neugodna struktura in nizka produktivnost ostajata problem zlasti v kmetijstvu in zahtevata še intenzivnejše vključevanje države za izboljšanje razmer. Zaradi neugodnega dohodkovnega položaja je lastna sposobnost kmetijskih gospodarstev za izvajanje naložb šibka. Naložbe v kmetijstvu so se v zadnjih letih povečale, vendar predvsem po zaslugi povečanih sredstev za prestrukturiranje iz evropskih in nacionalnih virov. Prav odziv kmetijstva na tovrstne razvojne podpore podpira tezo o pomenu javnofinančne podpore naložbam, pa tudi organiziranju in povezavi z živilskopredelovalno industrijo. To je še posebej pomembno v luči reforme neposrednih plačil v okviru I. stebra SKP, ki se bo v Sloveniji začela izvajati z letom 2007. Model izvedbe reforme v Sloveniji sicer v omejenem dovoljenem obsegu ohranja nekatera proizvodno vezana plačila, večina neposrednih plačil pa bo vključena v regionalno enotno plačilo (v kombinaciji z različnimi zgodovinskimi dodatki), ki je neodvisno od vrste proizvodnje. Po pričakovanjih bo reforma spodbudila potrebo po prestrukturiranju in to v smeri večje tržne naravnosti in konkurenčnosti kmetijstva na eni strani ter ekstenzifikacije in diverzifikacije na drugi strani. Dodatne potrebe po prestrukturiranju narekuje tudi pogojevanje neposrednih plačil I. stebra z izpolnjevanjem zahtev navzkrižne skladnosti, ki obsegajo tako predpise s področja varstva okolja, ljudi, živali in rastlin kot tudi standarde za obdelanost zemljišč skladno z dobrimi kmetijskimi in okoljskimi pogoji, da ne bi prišlo do zaraščanja in drugih okoljskih problemov.

Predhodna študija trga in dolgoročnega razvoja posebnih kmetijskih pridelkov oziroma živil potrjuje tržni potencial za posebne kmetijske pridelke oziroma živila v Sloveniji. Poznavanje označb je med potrošniki še pomanjkljivo. Glede na dejstvo, da je zadostno povpraševanje ključni element za delovanje shem kakovosti, bodo v prihodnje potrebna večja vlaganja na področju promocije in pospeševanja prodaje posebnih pridelkov oziroma živil.

Hitrejši razvoj gozdarstva, ki ima v Sloveniji veliko gospodarsko in okoljsko vlogo je mogoče zagotoviti le z učinkovitejšim koriščenjem gozdnih virov. Vzroke za premajhno izkoriščenost proizvodne sposobnosti gozdov, zlasti zasebnih, je iskati predvsem v razdrobljenosti gozdne posesti (2,6 ha gozda/lastnika), njeni razpršenosti (314 tisoč zasebnih lastnikov), nepovezanosti lastnikov gozdov pri izvedbi del v gozdovih in pri prodaji lesa ter slabi in neustrezni gozdni infrastrukturi. Nujno potrebno je spodbuditi povezovanje zasebnih lastnikov gozdov, s čimer se bodo bistveno zmanjšali stroški sečnje, spravila in prodaje lesa, ter s tem omogočiti učinkovitejše gospodarjenje z gozdovi. Večje napore je treba vložiti tudi v izboljšanje tehnološke opremljenosti (podpore za naložbe), usposobljenosti za delo v gozdu in v dvig ravni znanja za uporabo zahtevnejših tehnologij, kjer lahko pričakujemo tudi največje učinke javnih sredstev. Nove dohodkovne možnosti z izrazitimi pozitivnimi okoljskimi učinki lahko z javnimi sredstvi dosežemo tudi s spodbujanjem večje izrabe gozda kot alternativnega vira energije.

Politika gospodarjenja z gozdovi je v Sloveniji naravnana v smeri sonaravne in trajnostne rabe gozdov. Takšna bo ostala tudi ob potencialno povečanem izkoriščanju gozdov, zaradi česar to ne bi smelo predstavljati grožnje relativno visoki stopnji ohranjenosti naravnih pogojev v gozdovih. Uveljavljeni nacionalni predpisi na tem področju zagotavljajo spoštovanje naravnih zakonitosti,

intenziviranje pa bo zagotovilo realizacijo poseka in vlaganj v gozdove na ravni, ki jo določajo načrti za gospodarjenje z gozdovi. Izobrazbena struktura nosilcev kmetijskih gospodarstev je še vedno slaba, kar kaže na velike potrebe po naložbah v človeške vire. Nujna je podpora usposabljanju in izobraževanju ob učinkovitejši izrabi že vzpostavljenih sistemov svetovanja, izobraževanja, informiranja in usposabljanja na celotnem območju države, kar lahko pomembno vpliva na dvig konkurenčnosti kmetijstva, živilstva in gozdarstva.

1.3 Stanje okolja

Kmetijska zemljišča in gozdovi v Sloveniji predstavljajo skoraj 92 odstotkov rabe zemljišč in imajo tudi pomembno okoljsko, estetsko in prostorsko funkcijo. Varovanje narave in okolja ima v Sloveniji splošno družbeno veljavo, kar se kaže tudi v dosedanjih politikah na tem področju. Slovenija gospodari z gozdovi na trajnostni način in ima sorazmerno visok standard na tem področju, saj je njena politika pogosto zgled drugim. Na področju kmetijstva obširno izvajanje kmetijsko-okoljskih ukrepov pomaga pri vzdrževanju obdelanosti kmetijskih površin in pri ohranjanju večnamenske vloge kmetijstva. Ti ukrepi so bili doslej tudi najbolj pomemben del politike razvoja podeželja ter so dobro sprejeti pri upravičencih in v javnosti. V Sloveniji sonaravno in trajnostno kmetijstvo ter njegova večnamenska vloga postajata v javnosti prepoznana kot družbena vrednota.

Splošna zavezanost k ciljem varstva okolja se kaže tudi v dejstvu, da ima Slovenija znaten del površine (47,7 odstotkov celotnega ozemlja) opredeljen kot ekološko pomembna območja, ki skladno z Uredbo o ekološko pomembnih območjih (UR.l. RS št. 48/2004) zajema območja habitatnih tipov, dela habitatnih tipov ali večjih ekosistemskih enot, ki pomembno prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Na celotnem državnem ozemlju je bilo z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000) (UR.l. RS, št. 49/2004) določenih 286 različnih območij Natura 2000 v skupni površini 720.000 hektarov. Od tega je bilo 260 območij določenih na podlagi Direktive Sveta 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst in 26 območij na podlagi Direktive Sveta 79/409/EGS o ohranjanju prosto živečih ptic. Območja Natura 2000 (slika 3) obsegajo kar 35,5 odstotkov ozemlja Slovenije (od teh je 71 odstotkov gozdov); oziroma pod območjem Nature je 30 odstotkov kmetijskih in gozdnih površin, s čimer se glede deleža teh območij uvrščamo v sam evropski vrh.⁵

Kmetijstvo ima pomembno vlogo pri ohranjanju habitatov, biotske in krajinske raznolikosti. Območja z visoko naravno vrednostjo (HNV), kot so trajno travinje, območja z nizko intenzivnostjo pridelave in mozaično strukturo ter območja z ogroženimi vrstami in visoko biotsko pestrostjo, obsegajo v Sloveniji 268.402 ha kmetijskih zemljišč, ki se večinoma nahajajo v marginalnih območjih in območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost. Pri HNV prihaja tudi do prekrivanja z območji Nature 2000. Opuščanje kmetovanja na teh območjih in zmanjševanje odprtega prostora bi predstavljalo okoljsko tveganje in potencialno izgubo kulturnih krajin.

K visoki stopnji biotske raznovrstnosti, ohranjenosti habitatov ter ostali naravni in krajinski pestrosti prispeva tudi razdrobljena struktura kmetijskih in gozdnih zemljišč. Razdrobljenost parcel in enot rabe ohranja mozaično strukturo krajine v kateri se polnaravna območja prepletajo z ostalimi intenzivneje obdelanimi površinami. Izvajanje kmetijsko okoljskih ukrepov bistveno prispeva k preprečevanju nadaljnje izgube določenih habitatov (zlasti trajnih travnikov, stelnikov in drugih kasno košenih travnikov ter travniških sadovnjakov) ter k obnovi teh habitatov, zlasti tistih nedavno spremenjenih ali zaraščenih. Ti ukrepi pa kažejo rezultate po

⁵ V EU je v območja Natura 2000 vključenih približno 15% ozemlja oziroma 12,5 % kmetijskih in gozdnih zemljišč.

daljšem časovnem obdobju, zato je potencialne pozitivne učinke ukrepov mogoče ugotoviti šele po nekaj letih izvajanja.

Interes pridelovalcev za vključevanje v kmetijsko-okoljske ukrepe je velik. Delež površin, vključenih v te oblike pridelave, se od začetka izvajanja SKOP ukrepov stalno povečuje. Po podatkih za leto 2004 je bilo v izvajanje kmetijsko okoljskih ukrepov vključenih 177.682 ha površine, kar predstavlja 36 odstotkov kmetijskih zemljišč v uporabi. S tem se kaže naklonjenost usmeritvam v sonaravno kmetovanje, kot tudi interes za dodatno izpopolnjevanje za nekonvencionalne oblike pridelave.

Eden od bolj učinkovitih načinov trajnostne kmetijske rabe naravnih virov je ekološko kmetovanje, ki je v letu 2005 po podatkih MKGP zajemalo 23.553 ha kmetijskih površin (4,6% KZU). Izvajanje ekološkega kmetovanja se je od leta 2000 iz 600 kmetijskih gospodarstev povzpelo na 1.718. Podatki kažejo na interes izvajanja tega ukrepa in s tem večanja obsega površin v ekološki proizvodnji (preglednica 14).

V Sloveniji še ni vzpostavljenega skupnega monitoringa biotske raznovrstnosti, zato je stanja na tem področju mogoče oceniti zgolj kvalitativno. Indikacije o stanju indikatorskih vrst oziroma habitatnih tipov kažejo, da se na območjih z veliko vključenostjo površin v kmetijsko okoljske ukrepe populacije ptic ne manjšajo oz. ostajajo v okviru naravnih nihanj (preglednica 15).

Vodna direktiva (2000/60/EC) tudi v slovenski prostor vnaša nov način upravljanja voda in daje večji poudarek ekologiji kot celovitemu pokazatelju stanja voda. Hkrati pa je celovitost pristopov razvidna tudi iz zahtev po združevanju različnih vidikov varovanja voda ter predvsem v zahtevah po celovitem načrtovanju ukrepov glede na različne vidike in merila. Na območju Slovenije je določenih 155 vodnih teles površinskih voda in 21 vodnih teles podzemnih voda. Celotno ozemlje Slovenije je v skladu z nitrarno direktivo (1991/676/EC) določeno kot za nitrato »ranljivo območje«. Zaradi tega mora celotna kmetijska panoga upoštevati stroge zahteve s področja upravljanja z živinskimi gnojili.

V Sloveniji predstavljajo medzrnski vodonosniki 60 odstotkov, kraški vodonosniki pa 40 odstotkov virov pitne vode. Medzrnski vodonosniki so zaradi naseljenih območij in intenzivne kmetijske pridelave izpostavljeni večji nevarnosti onesnaženja z nitrati. Na dveh od štirih izbranih medzrnskih vodonosnikih (Spodnja Savinjska dolina in dolina Bolske ter Prekmursko-Mursko polje) je bila v letih 1993-2004 ugotovljena prekomerna obremenitev podzemne vode z nitrati (več od 50 mg/l), posamezne meritve nitratov pa so bile presežene tudi na Krško-Brežiškem polju. Na treh izbranih kraških vodonosnikih prekomerna obremenitev z nitrati ni bila ugotovljena (slika 4).

Vsote ostankov fitofarmacevtskih sredstev ter njihovih razgradnih produktov (metabolitov) kažejo na večini vodonosnikov v Sloveniji trend zmanjševanja, kar je predvsem posledica padanja koncentracij atrazina in njegovega metabolita desetilatrazina (slika 5). Ravno tako se zmanjšuje število posameznih aktivnih snovi in njihovih razgradnih produktov, ki presegajo mejno vrednost za posamezne aktivne snovi (0,1 µg/l). Kljub umiku atrazina s trga v letu 2002, pa je najvišji delež preseganja mejnih vrednosti na merilnih mestih še vedno ugotovljen za atrazin in še posebej za njegov metabolit desetilatrazin. Ob teh se pogosteje od drugih v podtalnici pojavlja le še metolaklor, ki predstavlja eno najpogostejše uporabljenih aktivnih snovi v Sloveniji pri pridelovanju koruze.

V zadnjem obdobju se v Sloveniji zmanjšuje vnos rastlinskih hranil v tla. Skupna količina porabljenih mineralnih gnojil v letu 2000 je znašala 174.180 t in se je v obdobju do leta 2005 zmanjšala na 149.467 t oziroma za 14 odstotkov (SURS). Leta 2000 je bilo povprečno vnesenih rastlinskih hranil 172 kg/ha, do leta 2005 pa se je vnos zmanjšal na 133 kg/ha (preglednica 16). Zmanjšanje vnosa je med drugim tudi posledica izdelave in uporabe gnojilnih načrtov, ki so bili uvedeni v Sloveniji kot del dobre kmetijske prakse pri gnojenju in upoštevani kot obvezen

kriterij pri izvajanju ukrepov Programa razvoja podeželja 2004-2006. Uporaba gnojilnih načrtov, ki morajo temeljiti na analizi tal, posledično pripomore k uravnoteženemu vnosu rastlinskih hranil v tla ter ugodni bilanci hranil v tleh in vodah. To so tudi razlogi, zaradi katerih pričakujemo ugodnejšo bruto bilanco hranil v tleh, predvsem dušika. Bilanca dušika je v Sloveniji v obdobju 1995-1997 dosegla presežek 40 kg dušika na ha kmetijskih zemljišč, kar je visoka vrednost, vendar še vedno precej nižja v primerjavi s takratnim povprečjem EU. V Sloveniji v danem trenutku ne razpolagamo z novejšimi podatki o bilanci hranil v tleh, vendar je v pripravi raziskava, ki bo podala nove podatke.

Za vsa kmetijska zemljišča velja splošna omejitev vnosa dušika z živinskimi gnojili v tla, ki letno znaša 170 kg/ha. Strožje omejitve vnosa dušika veljajo za določena vodovarstvena območja. Omejitve vnosa dušika so del standardov, ki se preverjajo v sklopu navzkrižne skladnosti. V okviru prilagajanja zahtevam standarda nitratne direktive je bila v okviru Programa razvoja podeželja 2004-2006 podprta izgradnja skladiščnih kapacitet za živinska gnojila za približno 52 tisoč GVŽ. To predstavlja dobrih 12 odstotkov celotnega staleža živine v Sloveniji. Kmetijstvo s tem znatno prispeva k zmanjšanju vnosa nitratov v okolje, ugodnejši bilanci hranil ter izboljšanju kemijskega stanja voda.

Območja z visokim tveganjem glede erozije tal se pojavljajo na posameznih območjih Slovenije in so močno odvisna od reliefa, vegetacije, vrste tal in podnebnih značilnosti. Po ocenah inštituta JRC (Ispra) naj bi se v Sloveniji v letu 2004, med procesom erozije, v povprečju izpralo 0,87 ton tal na hektar, kar je približno polovico manj od povprečja EU-25. Na stopnjo erozije močno vpliva način rabe tal. Erozijo je mogoče preprečevati predvsem s trajnostno rabo tal, stalno prekritih z zelenim pokrovom.

Tla so v Sloveniji na splošno dobro oskrbljena z organsko snovjo, saj podatki pedološke karte (MKGP, 1992-96) kažejo, da je vsebnost organske snovi na 86,2 odstotka kmetijskih zemljišč več kot 2 odstotna, na 30,9 odstotka zemljišč pa več kot 4 odstotna. Podobni so tudi rezultati laboratorijskih analiz vzorcev tal v letu 2005, saj je bila v 88,6 odstotka vzorcev organska snov nad 2 odstotkoma, v 37,3 odstotka vzorcev pa višja od 4 odstotkov. Sorazmerno dobro stanje je posledica dejstva, da v strukturi kmetijskih zemljišč prevladuje travinje.

Kmetijska panoga je s svojo dejavnostjo v Sloveniji leta 2002 v ozračje prispevala 2.070.000 ton toplogrednih plinov (ekvivalent CO₂), v letu 2003 pa so se te emisije znižale na 1.967.000 ton. V Sloveniji izvira iz kmetijske dejavnosti 97,4 odstotka skupnih izpustov amoniaka, ki so na hektar kmetijske zemlje v uporabi (39,1 kg na leto) precej nad povprečjem EU-15 (21,7 kg na leto). Od leta 1990 do 2002 so se izpusti amoniaka v Sloveniji zmanjšali za 10,3 odstotka, kar je nekoliko več kot v povprečju EU-15 (9,0 odstotkov). V zadnjih letih se izpusti amoniaka v Sloveniji gibljejo ravno na meji, ki jo določajo sprejete mednarodne obveznosti (20.000 t letno). Izpusti metana in didušikovega oksida so se od leta 1986 do 2003 v kmetijstvu zmanjšali za 16,9 odstotka. K zmanjšanju je najbolj prispeval manjši obseg reje govedi in perutnine ter nove čistilne naprave na velikih prašičjih farmah. Ker je bilo v obdobju od 2004 do 2006, v skladu z izpolnjevanjem zahtev Direktive Sveta (ES) 676/1991, v Sloveniji zgrajenih veliko število skladiščnih kapacitet za živinska gnojila, lahko pričakujemo dodatno znižanje stopnje emisij amoniaka iz kmetijstva. Čedalje bolj premišljen in nadzorovan način vnosa živinskih gnojil, k čemur prispevajo tudi izobraževanja, ravno tako ugodno prispeva k zmanjševanju emisij amoniaka.

V Sloveniji je 292 ha kmetijskih površin (DG AGRI, 2004) namenjenih pridelavi rastlin za proizvodnjo obnovljive energije. Izjemno pomemben obnovljiv vir energije so predvsem gozdovi. Proizvodnja obnovljive energije v gozdarstvu predstavlja 454 kToe (EUROSTAT, 2003).

Gozdovi so prevladujoč in najbolj ohranjen naravni ekosistem, varujejo krajino in zagotavljajo ekološko ravnotežje v njej. Zaradi svoje dobre ohranjenosti gozdovi zaenkrat še uspešno blažijo

negativne vplive civilizacije na okolje. Predstavljajo zelo pomemben ponor CO₂ oziroma ogljika. Po podatkih, pridobljenih v okviru »Poročila o popisu gozdnih virov Slovenije za leto 2005« (Global Forest Resources Assessment Update 2005 Slovenia, Country Report – del. verz., FAO UN, 2005), je znašala letna akumulacija CO₂ v slovenskih gozdovih v obdobju 1990-2005 v povprečju 9,867 Mt CO₂ na leto, kar pomeni, da se v slovenskih gozdovih letno nakopiči za nekaj več kot 60 odstotkov letnih emisij CO₂ v Sloveniji. Gozdovi pomembno vplivajo tudi na kakovost in količino vode in na njeno količinsko porazdelitev v prostoru. Ohranjeni gozdovi ter gozdna tla so naravni »filter« vode in blažijo procese acidifikacije in eutrofikacije tal in vode. Ohranjenost gozdov je pomembna ob ekstremnih vremenskih pojavih zaradi uravnavanja in zadrževanja vode, še zlasti na kraškem svetu. Gozdovi opravljajo tudi varovalno funkcijo in zagotavljajo odpornost tal proti erozijskim pojavom, ki jih povzročata voda in veter. Trajnostno gospodarjenje z gozdovi prispeva k blažitvi podnebnih sprememb.

Zaradi visoke stopnje ohranjenosti biotske raznovrstnosti, pestrosti in obsega habitatov ter krajinskih posebnosti v Sloveniji prevladuje predvsem potreba po ohranjanju teh danosti tudi v bodoče. V največji meri je to mogoče doseči z uporabo okolju prijaznih kmetijskih tehnologij, z ohranjanjem kmetijske dejavnosti v območjih, kjer obstaja nevarnost opuščanja in zaraščanja ter preko trajnostne rabe gozdov. Obdelanost kmetijskih zemljišč je pomembna tudi z vidika ohranjanja oziroma zmanjšanja stopnje erozije. Ker imajo omenjene kmetijske prakse v Sloveniji pozitiven vpliv na ohranjanje narave in okolja ter varovanje voda, je nujno potrebno nadaljevanje podpor tem načinom kmetovanja tudi v prihodnjem programskem obdobju.

1.4 Človeški viri in kakovost življenja na podeželju

Razmeroma hitra deagrarizacija slovenskega podeželja in z njo povezana depopulacija sta v Sloveniji že zgodaj povzročili znatne ekonomske in demografske spremembe v podeželskem prostoru. Proces diferenciacije podeželja so se odrazili v členitvi prvotno enotnega agrarnega podeželja v območja urbanizacije, prehodna območja in območja klasične agrarne pokrajine.

Migracijski tokovi na podeželju so dvojne narave. Beležimo povečanje prebivalstva na podeželju v bližini urbanih centrov, na drugi strani pa se oddaljenejša podeželska območja še naprej praznijo. Negativni demografski in gospodarski trendi so tako še posebej izraziti na odročnejših in oddaljenih podeželskih območjih. Ta se soočajo s strukturnimi in razvojnimi problemi, povezanimi zlasti s pomanjkanjem stabilnih in zanimivih delovnih mest izven kmetijstva, zaostajajo pa tudi v infrastrukturni opremljenosti, ki je predpogoj za gospodarski in socialni razvoj.

V splošnem je gospodarski razvoj Slovenije vodil v zmanjševanje deleža kmetijstva in povečevanje deleža nekmetijskih dejavnosti tako v strukturi zaposlenosti, kot v strukturi dodane vrednosti. Povečuje se tudi število samozaposlenih, ki je v letu 2005 po Anketi o delovni sili (SURS) znašalo 96 tisoč oziroma 10,1 odstotka delovno aktivnega prebivalstva (preglednica 20).

V letu 2005 je bilo po podatkih nacionalnih računov (SURS) v sekundarnem in terciarnem sektorju (dejavnosti NACE C do P) v Sloveniji skupaj zaposlenih 824 tisoč ljudi oziroma 89,9 odstotka vseh zaposlenih (preglednica 19), kar je skoraj 2 odstotni točki več kot v letu 2000 (88,1%). Sekundarni in terciarni sektor sta v letu 2005 ustvarila 23,5 milijarde evrov dodane vrednosti oziroma 97,5 odstotka celotne BDV, pri čemer je samo storitveni sektor prispeval 63,4 odstotka (v letu 2000 60,6 %). Razlike v deležu storitvenega sektorja v BDV med regijami so precejšnje, v vseh pa je po letu 2000 opazen trend rasti tega deleža.

Razmeroma policentričen prostorski vzorec gospodarskega razvoja v preteklosti, ki je z razvojem mest, regionalnih in lokalnih centrov zagotavljal bližino delovnih mest tudi podeželskemu prebivalstvu, je pomembno vplival na kmetijstvo. Izoblikovala se je posebna socioekonomska struktura kmetijskih gospodarstev, kjer prevladujejo kmetije, ki kombinirajo

dohodke iz različnih virov in kjer je kmetijstvo pogosto predvsem dodatna in ne glavna dejavnost. Po podatkih strukturnega popisa kmetijstva za leto 2005 (EUROSTAT, 2006) je kar 74,4 odstotka nosilcev kmetijskih gospodarstev pridobivalo dohodek tudi iz drugih dejavnosti (preglednica 17).

Med dopolnilnimi viri dohodkov in zaposlitve na kmetijskih gospodarstvih se uveljavljajo tudi dopolnilne dejavnosti (preglednica 18). Leta 2003 se je z dopolnilno dejavnostjo formalno ukvarjalo 1.262 družinskih kmetij, oziroma 1,7 odstotka vseh kmetij. V letu 2005 je število kmetij poraslo na 2.148, kar predstavlja 3 odstotke vseh kmetij (MKGP). Po številčnosti izstopajo predvsem štiri dejavnosti: storitve s kmetijsko mehanizacijo, turizem na kmetiji, predelava lesa ter predelava sadja in zelenjave. Ostale dopolnilne dejavnosti so zastopane v manjšem obsegu. Povpraševanje po proizvodih in storitvah dopolnilnih dejavnosti je v stalnem porastu. Država bo tudi v bodoče posebno pozornost namenjala tako naložbam za razvoj podjetništva na kmetijah, kot tudi odpravi administrativnih ovir in poenostavitvi zakonodaje, ki določa pogoje za opravljanje dejavnosti na kmetijah.

K promociji in razvoju dodatnih možnosti zaposlitve in pridobivanja dohodkov na kmetijah je v zadnjem desetletju pomembno prispevala tudi država z različnimi programi za podpore naložbam, svetovalnim delom in izobraževanjem.

V letu 2005 se je strokovnih izobraževanj in usposabljanj udeležilo 172 tisoč oseb v starostni skupini 25 do 64 let, kar predstavlja 15,2 odstotka skupnega števila prebivalstva v tej starostni skupini (preglednica 21). Obseg vseživljenjskega učenja se povečuje in presega povprečje EU-25, kjer je ta delež v letu 2005 znašal 11,0 odstotkov (EUROSTAT).

V letu 2005 je imelo dostop do interneta 48 odstotkov gospodinjstev, kar je podoben odstotek kot v povprečju EU-25. Slovenija ima še vedno najvišji delež gospodinjstev z dostopom do interneta med novimi članicami, med starimi članicami pa ima višji delež od Slovenije 10 držav (SURS, UMAR, 2006).

Večina prebivalcev slovenskega podeželja se ne preživlja več s kmetijstvom, kljub temu pa je podeželje obdržalo značilne razvojne in kulturne vzorce. Podeželje postaja vse privlačnejše okolje za življenje, delo in sprostitev, hkrati pa se krepi gospodarska povezanost in soodvisnost med urbanih območji in podeželjem. Kljub možnostim za pestro paleto podjetniških dejavnosti, le-te na podeželju ostajajo slabše razvite kot v urbanih središčih. Potrebna je aktivnejša vloga države in lokalnih skupnosti pri zagotavljanju kakovostnih delovnih mest na podeželju.

Država si bo v prihodnosti prizadevala za še intenzivnejšo podporo razvoju podjetništva na podeželju, pri čemer so prednostnega značaja aktivnosti, temelječe na konkurenčnih prednostih podeželja (npr. tradicionalna znanja, delovna sila, surovine). Posebej izrazite so potrebe po naložbah v človeške vire, z usmerjanjem v vseživljenjsko izobraževanje, vzpostavitev sistemov informiranja in vzpodbujanja ter zagotavljanja prenosa dobrih praks.

Za dvig kakovosti življenja in večjo gospodarsko diverzifikacijo dejavnosti na podeželskih območjih je treba v kar največji meri izkoristiti naslednje prednosti slovenskega podeželja:

- razpoložljivost infrastrukture, bogata stavbna, kulturna in naravna dediščina kot osnova za razvoj alternativnih gospodarskih dejavnosti na podeželju,
- tradicija domače obrti kot podlaga za razvoj podjetništva temelječega na prednostih podeželja,
- raznolikost kulturne krajine in ohranjenost naravnega okolja kot priložnost za razvoj podeželskega turizma.

Slovenija ima petnajstletne izkušnje z izvajanjem programov celovitega razvoja podeželja in z aktivnim vključevanjem lokalnih skupnosti v razvojno načrtovanje. Prelomnico na tem področju

je pomenil začetek programov celovitega razvoja podeželja in obnove vasi (CRPOV) v začetku 1990-ih let. Programi CRPOV so temeljili na animaciji lokalnega prebivalstva. Z intenzivnim vključevanjem in sodelovanjem lokalnega prebivalstva so bili v uvajalni fazi izdelani lokalni razvojni programi. Uvajalni fazi je sledila realizacija prioriternih projektov. Program CRPOV so sčasoma nadomestili razvojni programi podeželja. Ti programi so nekakšna nadgradnja programov CRPOV, s katerimi so si podobni v metodološkem pristopu, od njih pa se razlikujejo po večjem teritorialnem obsegu.⁶ Z večjo ciljno usmerjenostjo in obsežnejšim prostorskim zajemom se naslavlja na natančneje definirano ciljno populacijo, potencialna kritična masa udeležencev pa je večja. S tem so vzpostavljene možnosti za oblikovanje učinkovitih lokalnih razvojnih partnerstev.

Slovenija bo v novem programskem obdobju svoje izkušnje z vključevanjem lokalnih skupnosti v razvojno načrtovanje koristno uporabila in nadgradila v okviru prioritete osi Leader.

⁶ Do leta 2001 je bilo (vsaj do konca uvajalne faze) realiziranih 290 projektov CRPOV. Do leta 2005 je realiziranih ali v fazi priprave 31 razvojnih programov podeželja. Skoraj celotno območje Slovenije je zajeto v enega od omenjenih programov razvoja podeželja.

2 Skupna strategija, prenos prednostnih nalog EU in določitev nacionalnih prednostnih nalog

2.1 Ravnovesje med področji ukrepanja, prednostne naloge in porazdelitev sredstev

Ravnovesje med tremi ključnimi področji ukrepanja: konkurenčnostjo, okoljem ter diverzifikacijo gospodarskih dejavnosti in kakovostjo življenja na podeželju, bo Slovenija dosegla s ciljno in premišljeno razporeditvijo sredstev med področji ukrepanja. Nacionalne prednostne naloge, ki jih je Slovenija opredelila na podlagi analize stanja, potencialov in specifičnih potreb, bodo prispevale k učinkovitemu doseganju skupnih ciljev EU, določenih v Sklepu Sveta o strateških smernicah Skupnosti za razvoj podeželja, ciljev Lizbonske strategije in Göteborga. Poleg nacionalnih prioritet v okviru strategije razvoja podeželja, je prioriteta Slovenije tudi ohranjanje gozdov, ki pa bo vodena preko instrumentov nacionalne politike. Slovensko gozdarstvo temelji na preventivnih aktivnostih, ki omogočajo trajnostno rabo in upravljanje z gozdovi, s čimer pomembno prispeva k uresničevanju ciljev gozdarske strategije EU.

Nacionalne prednostne naloge 1. osi bodo z dvigom konkurenčnosti slovenskega kmetijstva in povezane živilskopredelovalne industrije ter gozdarstva prispevale k močnemu in dinamičnemu evropskemu agroživilstvu. Usmerjene so predvsem v dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala v kmetijstvu in gozdarstvu, v prestrukturiranje fizičnega kapitala v kmetijstvu in gozdarstvu ter spodbujanje inovativnosti, v izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov ter v ekonomsko učinkovitejše gospodarjenje z gozdovi, ob upoštevanju trajnostne rabe naravnih virov in določil varovanja in ohranjanja okolja. Začrtane ključne aktivnosti v okviru navedenih prednostnih nalog bodo pripomogle k uresničevanju prednostnih nalog EU v okviru cilja 1, kot so modernizacija, kakovost, inovativnost, vključitev v tržne verige in prenos znanja.

Na področju 2. osi so nacionalne prednostne naloge ohranjanje kmetijske krajine v območjih z neugodnimi razmerami za kmetovanje in spodbujanje okolju prijaznih kmetijskih praks. Nacionalne prednostne naloge bodo ob koriščenju potencialov in prednosti, naštetih v analizi stanja, pripomogle k reševanju težav, povezanih z opuščanjem kmetovanja in vnosom snovi v okolje ter s tem prispevale k ohranjanju ugodnega stanja okolja. Uveljavljen način upravljanja z gozdovi in ohranjanje ter vzpodbujanje sonaravnega kmetovanja bo v veliki meri zagotavljal ugodno stanje biotske raznovrstnosti in ohranjanje habitatov. V okviru 2. osi se bosta izvajala ukrepa kmetijsko okoljska plačila in območja z omejenimi možnostmi za kmetovanje, ki bosta posredno zasledovala tudi cilje, povezane z območji Natura 2000, Okvirno vodno direktivo (2000/60/EGS) in blaženjem podnebnih sprememb.

Na večini kmetijskih površin, ki se nahajajo v območjih Natura 2000, bo ohranjanje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov zagotovljeno preko trajne obdelanosti teh površin, kar bo dodatno stimulirano v sklopu izvajanja ukrepa območja z omejenimi dejavniki za kmetovanje. Ohranjanje biotske raznovrstnosti in doseganje ciljev Natura 2000 bo potekalo tudi preko specifično usmerjenih kmetijsko okoljskih podukrepov.

Cilje Okvirne vodne direktive bo Slovenija dosegala preko stroge okoljske politike na področju varovanja voda in kmetijsko okoljskih plačil, ki imajo med zahtevami omejitve glede količine, časa in načina vnosa gnojil in fitofarmacevtskih sredstev v tla.

Cilj blaženje podnebnih sprememb in zmanjševanje emisij toplogrednih plinov iz kmetijske, panoge bo dosežen preko kmetijsko okoljskih podukrepov, za katere je zahtevana splošna

omejitev obtežbe z živino ter nadzorovana in omejena uporaba gnojil, kar bo prispevalo k zmanjšanju emisij metana, amoniaka ter didušikovega oksida v ozračje. Na področju govedoreje, ki prispeva največ toplogrednih plinov, bodo kmetijsko okoljski podukrepi usmerjali k širjenju pašne reje in optimizaciji obrokov.

Za doseganje višje kakovosti življenja na podeželju in vzpodbujanje gospodarske diverzifikacije ter doseganje večje socialne kohezije bodo nacionalne prednostne naloge 3. osi usmerjene v izboljšanje zaposlitvenih možnosti in kakovosti življenja na podeželju. Pri tem je treba zagotoviti skladen in trajnostni razvoj podeželja, ki vodi k zmanjševanju razvojnih razlik na podeželju, čemur so sicer v večji meri namenjena sredstva Sklada za regionalni razvoj.

Nacionalne prednostne naloge, ki bodo prispevale k doseganju ciljev 4. osi (Leader) morajo hkrati prispevati k doseganju ciljev 1, 2. in zlasti ciljev 3. osi. Usmerjene so v vzpostavitev javno-zasebnih lokalnih partnerstev, animacijo območij, pridobitev strokovnih znanj, predvsem pa v pripravo in izvajanje lokalnih razvojnih strategij ter v sodelovanje in povezovanje med lokalnimi akcijskimi skupinami.

Z določitvijo in izvajanjem nacionalnih prednostnih nalog bo Slovenija prispevala tudi k uresničevanju nacionalnih ciljev, vezanih na razvoj podeželja, ter si pri tem prizadevala za ravnovesje med posameznimi področji ukrepanja.

Slovenija bo dobrih 33 odstotkov sredstev namenila za dvig konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja (1.os), kar izhaja iz velikih razvojnih potreb, potreb po prestrukturiranju in samega zaostanka v konkurenčnosti. Dobrih 52 odstotkov sredstev bo namenjenih za ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja (2. os) ter s tem podpiranje večnamenske funkcije podeželja. Za izboljšanje kakovosti življenja na podeželskih območjih in spodbujanje gospodarske diverzifikacije (3. os) bo namenjenih 11 odstotkov sredstev, s čimer bo za to področje ukrepanja dosežen znaten dvig sredstev v primerjavi s preteklim obdobjem. Aktivnostim Leader (4. os) bo namenjeno 3 odstotke sredstev. Z okvirno razdelitvijo sredstev so izpolnjene tudi zahteve glede minimalnih deležev po oseh, opredeljenih v Uredbi Sveta (ES) št. 1698/2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP). V preteklem programskem obdobju je Slovenija za izboljšanje gospodarskega položaja primarnega sektorja namenjala okoli 38 odstotkov sredstev, za aktivnosti s področja varovanja okolja in ohranjanja podeželja okoli 58 odstotkov in za doseganje ciljev dviga kakovosti življenja na podeželju slabe 4 odstotke sredstev.

2.2 Izvajanje Nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja in Lizbonska strategija

Izvajanje NSNRP bo na vseh področjih ukrepanja pripomoglo k uresničevanju prednostnih nalog EU, zlasti glede doseganja ciljev trajnostnega razvoja iz Göteborga in prenovljene Lizbonske strategije za rast in delovna mesta. NSNRP opredeljuje področja ukrepanja, kjer bo s pomočjo sredstev za razvoj podeželja ustvarjena dodana vrednost na ravni države in proporcionalno tudi v EU. Prav tako nakazuje povezavo med glavnimi prednostnimi nalogami EU, prenesenimi v politiko razvoja podeželja, in s tem zagotavlja usklajenost z drugimi politikami EU, zlasti na področju kohezije in okolja.

Izvajanje NSNRP v Sloveniji bo z doseganjem zastavljenih ciljev prispevalo k izpolnjevanju praktično vseh ciljev Lizbonske strategije, ki težijo k izboljšanju razmer v EU na področjih zaposlovanja, inovativnosti, podjetništva in liberalizacije ter doseganju ciljev s področja varovanja okolja in trajnostnega razvoja, ki ju prednostno obravnava Göteborgska konvencija. Eden od temeljev Lizbonske strategije je dvig konkurenčnosti gospodarstva in hitrejša gospodarska rast, ki bo temeljila na znanju in raziskavah.

V veliki meri bo izvajanje strategije razvoja podeželja prispevalo tudi k doseganju ciljev in realizaciji prednostnih nalog Programa reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji, ki so zapisani tudi v Strategiji razvoja Slovenije (SRS).⁷ Temeljni cilji SRS, ki naj bi jih Slovenija dosegla v naslednjem programskem obdobju so: (i) v desetih letih preseči povprečno raven gospodarske razvitosti EU (merjeno z BDP na prebivalca v pariteti kupne moči) in povečati zaposlenost v skladu s cilji Lizbonske strategije; (ii) izboljšati kakovost življenja in blaginjo vseh posameznikov in posameznikov, merjeno s kazalniki človekovega razvoja, zdravja, socialnih tveganj in družbene povezanosti; (iii) uveljavljati načela trajnosti kot temeljnega kakovostnega merila na vseh področjih razvoja, vključno s ciljem trajnostnega obnavljanja prebivalstva; (iv) s svojim razvojnim vzorcem, kulturno identiteto in zavzetim delovanjem v mednarodni skupnosti postati v svetu prepoznavna in ugledna država. V ospredju SRS je celovita blaginja prebivalstva, zato se dokument ne osredotoča samo na gospodarska vprašanja, temveč vključuje socialna, okoljska, politična in pravna ter kulturna razmerja. Zaradi takšne postavitve ciljev je SRS po svoji vsebini tudi strategija trajnostnega razvoja Slovenije, hkrati pa pomeni prenos ciljev Lizbonske strategije v nacionalno okolje.

Za uresničitev ciljev SRS opredeljuje pet razvojnih prioritet, ki v koherentne celote povezujejo aktivnosti in ukrepe posameznih resorjev. Izvajanje NSNRP bo k doseganju ciljev SRS prispevalo s pomočjo ustvarjanja večje učinkovitosti in višje dodane vrednosti v kmetijstvu, živilstvu in gozdarstvu ter s pomočjo ohranjanja proizvodnih virov in dviga ravni usposobljenosti. Ukrepi in aktivnosti 1. osi bodo prispevali k dvigu konkurenčnosti in pospešeni gospodarski rasti in s tem k ciljem prve razvojne prioritete SRS. Z ukrepi 3. osi, ki bodo pripomogli k izboljšanju kakovosti življenja na podeželju in diverzifikaciji gospodarskih dejavnosti izven urbanih območij, bo izvajanje NSNRP pripomoglo k porastu števila mikro podjetij ter s tem večjemu številu zaposlenih, kar se vključuje v cilje četrte razvojne prioritete SRS in je prav tako eden osnovnih ciljev Lizbonske strategije. Izvajanje prednostnih nalog NSNRP bo na ta način prispevalo k večji ekonomski in socialni koheziji.

Pomemben del vsebine Lizbonske strategije in nacionalnega Programa reform za izvajanje Lizbonske strategije je namenjen tudi izobraževanju in tehnološkemu razvoju ter s tem izpostavlja potrebo po prenosu znanj, prilagojenih potrebam trgov. Preko aktivnosti, ki omogočajo višjo konkurenčnost primarnega sektorja, bo omogočen prenos znanja in izkazovanja inovativnosti. Vpliv na večjo inovativnost bo obenem posledica večje dostopnosti do interneta in ostalih informacijsko komunikacijskih tehnologij (IKT) ter bolj usposobljene informacijske družbe. Te aktivnosti bodo prispevale k izvajanju druge prednostne naloge Strategije razvoja Slovenije.

Ukrepi, ki bodo ohranjali kmetijska zemljišča v obdelavi in preprečevali zaraščanje ter ukrepi, ki bodo kmetijsko dejavnost preusmerjali k nižjim vnosom, manjši intenzivnosti in ohranjanju naravnih virov, bodo kot del NSNRP sledili ciljem, zapisanim v sklepih predsedstva Evropskega sveta v Göteborgu. Ti narekujejo, da mora Skupna kmetijska politika in njen nadaljnji razvoj prispevati k trajnostnemu razvoju in sicer predvsem s poudarkom na spodbujanju zdravih in visokokakovostnih izdelkov, sonaravnih načinov pridelave, vključno z ekološkim kmetijstvom, obnovljivih virih energije in ohranjanju biotske raznovrstnosti. Ti ukrepi in veljavna zakonodaja s področja gozdarstva z določenimi uveljavljenimi aktivnostmi, ki zagotavljajo trajnostno rabo gozdov, bodo poleg tega prispevali k izvajanju pete razvojne prioritete SRS in to predvsem na področjih izboljšanja gospodarjenja s prostorom in vključevanja okoljevarstvenih meril v sektorske politike in potrošniške vzorce.

⁷ Vlada RS; 30000-2/2005/2004, 23.6.2005

3 Strategija razvoja podeželja po oseh, vključno s posebnimi in splošnimi cilji ter uporabljenimi indikatorji

3.1 Konkurenčnost agroživilstva in gozdarstva

3.1.1 Izhodišča

Slovensko agroživilstvo in gozdarstvo sta nekonkurenčna za učinkovito delovanje v razmerah enotnega trga. Neustrezna velikostna, starostna in izobrazbena struktura, nizka stopnja specializacije v kmetijstvu ter zaostajanje v produktivnosti v kmetijstvu in gozdarstvu, zmanjšujejo učinkovito rabo proizvodnih virov ter onemogočajo ustrezno tržno organiziranost. Beležimo pa tudi zaostajanje pri doseganju standardov na področju kakovosti, higiene in varnosti hrane. Za dvig konkurenčnosti je potreben nov razvojni cikel, ki ga ni mogoče doseči brez aktivnejše udeležbe javnih sredstev.

Politika razvoja podeželja bo podpirala predvsem prestrukturiranje kmetijstva, živilskopredelovalne industrije in gozdarstva z izvajanjem aktivnosti po treh prednostnih nalogah:

1. Ukrepi za dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala v kmetijstvu in gozdarstvu;
2. Ukrepi za prestrukturiranje fizičnega kapitala v kmetijstvu in gozdarstvu ter spodbujanje inovativnosti;
3. Ukrepi za izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov.

Aktivnosti v okviru druge in tretje prednostne naloge bodo usmerjene predvsem v boljšo izrabo proizvodnih dejavnikov, uvedbo novih tehnologij, dvig kakovosti in učinkovitejše trženje. Aktivnosti v okviru prve prednostne naloge pomenijo naložbe v človeške vire oziroma prenos znanja preko podpor poklicnemu usposabljanju in dejavnosti informiranja. Aktivnosti te osi bodo prispevale k dvigu dodane vrednosti v kmetijstvu, živilstvu in gozdarstvu. Povečala se bo ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev, storilnost dela v agroživilstvu in gozdarstvu ter raven usposobljenosti v kmetijstvu, živilstvu in gozdarstvu.

Podrobnejša razdelitev sredstev po prednostnih nalogah 1. osi (podpoglavje 3.1.2) kaže, da bo 65 odstotkov sredstev namenjenih primarnemu kmetijskemu sektorju, malo manj kot četrtina sredstev sektorju predelave kmetijskih proizvodov in dobrih 14 odstotkov sredstev gozdarstvu in predelavi gozdarskih proizvodov.

3.1.2 Prednostne naloge in ključne aktivnosti

- 1. Ukrepi za dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala v kmetijstvu in gozdarstvu (22 odstotkov skupnih sredstev osi 1)**

Cilj:

- Dvig ravni usposobljenosti za delo v kmetijstvu in gozdarstvu ter izboljšanje starostne strukture gospodarjev na kmetijah s ciljem povečati razvojno sposobnost kmetij in prispevati k dvigu dodane vrednosti v kmetijstvu in gozdarstvu.

Aktivnosti:

- Usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu;

- Pomoč mladim prevzemnikom kmetij;
- Zgodnje upokojevanje kmetov.

Prioritetni sektorji:

V okviru prve prednostne naloge, se bo večina aktivnosti izvajala na področju kmetijstva (78%) delno pa tudi na področju gozdarstva (20%) in prehrane (2%).

Upravičenci do podpor so družinske kmetije in ostala kmetijska gospodarstva, delavci živilskih in mikro gozdarskih predelovalnih obratov ter zasebni lastniki gozdov. Podpore bodo dodeljene v obliki subvencij kot enkratna izplačila ob prevzemu kmetij, kritje stroškov usposabljanja, ter rentna izplačila zaradi prenehanja kmetijske dejavnosti.

2. Ukrepi za prestrukturiranje fizičnega kapitala v kmetijstvu ter spodbujanje inovativnosti (61 odstotkov skupnih sredstev osi 1)

Cilj:

- Spodbujanje naložb v kmetijstvo, zemljiško infrastrukturo in predelavo kmetijskih proizvodov s ciljem pospešiti prestrukturiranje kmetijskih gospodarstev in živilsko predelovalnih obratov ter tako prispevati k večji učinkovitosti gospodarjenja.
- Spodbujanje naložbenih aktivnosti na gozdarskih obratih, ki gospodarijo z zasebnimi gozdovi in v mikro obrate za predelavo lesa, ter povečanje organizirane ponudbe gozdnih lesnih sortimentov s ciljem povečati izkoriščenost gospodarskih potencialov gozda ter olajšati prilagajanje zahtevam trga, zlasti z vidika potreb po energiji iz obnovljivih virov in tako prispevati k povečanju dodane vrednosti v gozdarstvu.

Aktivnosti:

- Podpora posodabljanju kmetijskih gospodarstev;
- Podpora naložbam za izboljševanje gospodarske vrednosti gozdov
- Dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom;
- Podpore izboljšanju in razvoju infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva.

Prioritetni sektorji:

V okviru druge prednostne naloge, se bo večina aktivnosti izvajala na področju kmetijstva (52%), na področju gozdarstva (15%) in na področju prehrane (32%).

Upravičenci do podpor so družinske kmetije in ostala kmetijska gospodarstva, živilsko predelovalni obrati, zasebni lastniki gozdov ter njihova združenja (zveze) oziroma občine, lesno predelovalni obrati (mikropodjetja) oz. kmetije z dopolnilno dejavnostjo predelave lesa.

Podpore bodo dodeljene za sofinanciranje neposrednih naložb pri posodabljanju kmetijskih gospodarstev in živilsko predelovalnih obratov ter njihovi prilagoditvi na minimalne standarde Skupnosti oz. naložb v izboljšanje in razvoj infrastrukture, namenjene prilagoditvi kmetijstva in gozdarstva.

Na področju gozdarstva bodo podpore usmerjene v naložbe za izboljšanje gospodarske vrednosti zasebnih gozdov, v povečanje tehnološke usposobljenosti za varno delo v gozdu, naložbam v obnovljive vire energije ter naložbam v prvo stopnjo predelave lesa na mikropredelovalnih obratih ter v naložbe za večjo dostopnost do zasebnih gozdov, ob upoštevanju načel trajnostnega gospodarjenja z gozdovi.

3. Ukrepi za izboljšanje kakovosti kmetijske proizvodnje in proizvodov (17 odstotkov sredstev osi 1)

Cilj:

- Krepitev učinkovitosti, inovativnosti, izboljšanje kakovosti ter večja skrb za okolje v pridelavi, predelavi in trženju kmetijskih, živilskih in gozdarskih proizvodov.

Aktivnosti bodo delovale v smeri spodbujanja povezovanja vzdolž prehranske verige, pri pridelavi hrane ter sodelovanja v shemah kakovosti hrane.

Aktivnosti:

- Podpora kmetom, ki sodelujejo v shemah kakovosti hrane;
- Podpora skupinam proizvajalcev pri dejavnostih informiranja in pospeševanja prodaje za proizvode, ki so vključeni v sheme kakovosti hrane.
- Podpore za ustanavljanje skupin proizvajalcev v ekološkem kmetijstvu ter pri shemah kakovosti hrane.

Prioritetni sektorji:

V okviru tretje prednostne naloge, se bo večina aktivnosti izvajala na področju kmetijstva (96%), delno pa tudi na področju prehrane (4%).

Upravičenci do podpor so družinske kmetije in ostala kmetijska gospodarstva ter skupine proizvajalcev, v okviru shem kakovosti hrane.

3.1.3 Kvantificirani cilji

Indikator	Parameter vrednotenja	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost v letu 2013*
Storilnost dela v kmetijstvu	BDV / PDM	5.500 EUR (2004-2005)	7.400 EUR
Storilnost dela v kmetijstvu v primerjavi z EU-25	BDV / PDM; EU-25=100	32% (2004-2005)	37%
Ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev	ESU / kmetijsko gospodarstvo	4,6 ESU (2005)	5,5 ESU
Storilnost dela v živilsko predelovalni industriji	BDV / zaposlenega	23.763 EUR (2004-2005)	28.500 EUR
Storilnost dela v gozdarstvu	BDV / PDM	15.455 EUR (2004-2005)	20.100 EUR
Usposabljanje in izobraževanje v kmetijstvu	Delež nosilcev kmetij, ki imajo vsaj poklicno ali višjo izobrazbo	47% (2005)	50%
Usposabljanje in izobraževanje v kmetijstvu	Delež nosilcev kmetij s kakršnokoli kmetijsko izobrazbo	28% (2005)	45%

* Podane ciljne vrednosti so indikativne in bodo po potrebi korigirane.

BDV – Bruto dodana vrednost

PDM – polnovredne delovne moči

ESU – European Size Unit (1.200 EUR)

3.2 Ohranjanje kulturne krajine in varovanje okolja

3.2.1 Izhodišča

Stanje naravnih virov v Sloveniji je sorazmerno ugodno in tudi vpliv kmetijstva ter gozdarstva na stanje naravnih virov je v splošnem moč označiti kot zmeren. Zaradi izjemne raznolikosti naravnih virov in krajinskih tipov je v Sloveniji posebej močno izražena večnamenskost kmetijstva in gozdarstva. Ti gospodarski dejavnosti sta ključni pri upravljanju s prostorom, vplivata na kakovost naravnih virov, ohranjenost okolja ter pomembno prispevata k poseljenosti podeželja. V okviru 2. osi se bodo izvajali samo programi s področja kmetijstva. Aktivnosti s področja gozdarstva, ki zagotavljajo ohranjanje naravnih danosti ter okolja in trajnostno rabo gozdov se bodo izvajale v sklopu nacionalnih shem.

Z ukrepi 2. osi bo z NSNRP, v sinergiji z drugimi politikami in ukrepi, podprto izvajanje javnih funkcij kmetijstva, ki se nanašajo na vzdrževanje kulturne krajine, ohranjanje biotske raznovrstnosti ter varovanje voda in tal. Z aktivnostmi te osi NSNRP deluje v smeri ohranjanja značilne kulturne krajine, ki je pomemben element estetske in okoljske prepoznavnosti podeželja, krepi pa se tudi turistični potencial. Z nadstandardnimi zahtevami za varovanje okolja in okolju prijaznimi tehnologijami kmetijstvo zagotavlja varovanje voda, predvsem kakovostne pitne vode. Te tehnologije zagotavljajo dolgoročno zmanjševanje potencialnega onesnaženja voda z onesnaževalci kmetijskega izvora, predvsem s hranili in ostanki fitofarmacevtskih sredstev ter vplivajo na dolgoročno izboljšanje kakovosti voda.

Prilagajanje kmetijskih praks zahtevam, ki so višje od uveljavljenih standardov ter s tem ugoden vpliv na ohranjanje živalskih in rastlinskih vrst, njihovih habitatov ter habitatnih tipov je še posebej pomembno na območjih Natura 2000 in območjih visoke naravne vrednosti, ter pozitivno vpliva na varovanje kulturne krajine. K doseganju ciljev Nature 2000 bodo najmočneje prispevali ukrepi, namenjeni izvajanju okolju prijaznih kmetijskih praks, posredno pa tudi ukrep za območja s težjimi razmerami za kmetijsko pridelavo. Določeni kmetijsko-okoljski ukrepi bodo z nadstandardnimi zahtevami na območjih posebnih habitatov ciljno usmerjeni v izvajanje specifičnih zahtev za doseganje ugodnega stanja prostoživečih živali. Politika razvoja podeželja bo v pričujočem vsebinskem sklopu podpirala predvsem:

1. Ohranjanje kmetijstva v območjih z neugodnimi naravnimi danostmi za kmetovanje;
2. Izvajanje okolju prijaznih kmetijskih praks.

Z aktivnostmi 2. osi so predvideni naslednji ugodni vplivi:

- Z ukrepom za območja z omejenimi možnostmi za kmetovanje se preprečuje zaraščanje kmetijskih zemljišč in s tem zagotavlja ohranjanje kmetijskih območij, ki so manj primerna za kmetovanje, med njimi pa je znaten delež območij z visoko naravno vrednostjo. S tem ukrepom se ohranja kmetijska dejavnost na teh območjih, pestrost kulturne krajine in posredno vzdržuje poseljenost podeželja.
- Ukrepi, namenjeni izvajanju okolju prijaznih kmetijskih praks, prispevajo k zmanjševanju vnosa snovi v okolje, povečanju obsega površin pod ekološkim kmetovanjem, manjšanju možnosti točkovnega onesnaževanja, zmanjševanju erozije in ohranjanju biotske raznovrstnosti.
- Poleg navedenega aktivnosti tega področja prispevajo k izravnavi dohodkov na kmetijskih gospodarstvih in dajejo kmetijstvu pečat večnamenskosti: prispevajo k ohranjanju tradicionalne kmetijske krajine, omogočajo višjo kakovost življenja na podeželju in prispevajo k pestrejši ponudbi kmetijskih proizvodov z višjo dodano vrednostjo.

3.2.2 Prednostne naloge in ključne aktivnosti

1. Ohranjanje kmetijstva v območjih z neugodnimi naravnimi danostmi za kmetovanje (okrog 48 odstotkov sredstev 2. osi)

Cilj:

- Ohranjanje kmetovanja na območjih, na katerih zaradi neugodnih naravnih danosti (goratosti, nadmorske višine, nagiba, poplavljanja, plazovitosti in močnega vetra) uporaba splošno uveljavljenih tehnologij ni mogoča.

V teh območjih je pridelava ekstenzivna in ne omogoča pridelkov, ki bi bili količinsko primerljivi z nižinskimi območji, pa tudi ekonomičnost pridelave je v takšnih območjih bistveno nižja. Zaradi navedenih omejitev nastajajo dodatni stroški, ki jih ukrepi tega sklopa izravnavajo. Posredni cilj je vzdrževanje podeželske krajine in poseljenosti območij, ki so podvržena opuščanju.

Aktivnosti:

- Izravnalna plačila za območja z omejenimi možnostmi za kmetovanje

2. Izvajanje okolju prijaznih kmetijskih praks (okrog 52 odstotkov sredstev 2. osi)

Cilj:

- Ohranjanje in izboljšanje stanja naravnih virov: tal, vode in zraka.

Prva skupina aktivnosti podpira usmerjanje kmetijskih gospodarstev v zahtevne kmetijske prakse, ki vplivajo na izboljšanje stanja okolja z omejeno uporabo kemičnih sredstev v kmetijstvu in upoštevanjem krogotoka hranil ter uvajanjem kontrolirane integrirane in ekološke pridelave in prireje. Poudarek je na bioloških načinih varstva rastlin in drugih nadstandardnih tehnoloških zahtevah, ki so optimizirane za ugoden učinek na okolje: posebno kolobarjenje, preprečevanje erozije in ohranjanje kakovostne podtalnice in površinskih voda, minimalen vnos kemičnih sredstev v okolje.

Druga skupina aktivnosti usmerja kmetijska gospodarstva v izvajanje tradicionalnih kmetijskih praks, ki omogočajo ohranjanje posebnih značilnosti Slovenije, kot so območja z veliko raznolikostjo kmetijskih kultur, traviščni habitati (npr. mokrotni travniki, kraški travniki), grbinasti travniki, planine in visokodebelni sadovnjaki. Ta skupina aktivnosti v največji meri pripomore k izvajanju Nature 2000 in ohranjanju krajinskih značilnosti Slovenije, pestrosti domačih in prostoživečih vrst živali in rastlin, območij visoke naravne vrednosti, izrednih habitatov. Aktivnosti so namenjene tudi ohranjanju avtohtonih sort kmetijskih rastlin in pasem domačih živali.

Tretja skupina aktivnosti je namenjena ohranjanju kmetovanja na območjih, ki so posebej ranljiva (npr. vodovarstvena območja), kjer se z nadstandardnimi pogoji dodatno zmanjšuje možen negativen vpliv kmetijstva na okolje.

Upravičenci, ki so vključeni v shemo izvajanja okolju prijaznih kmetijskih praks, morajo izpolnjevati zahteve navzkrižne skladnosti, ki so določene z Uredbo (ES) št. 1782/2003 in Uredbo o predpisanih zahtevah ravnanja ter dobrih kmetijskih in okoljskih pogojih pri kmetovanju (UL RS, št. 21/2005, 114/2005, 76/2006) ter izpolnjevati tudi vse pogoje, ki jih določajo posamezni ukrepi in presegajo zahteve iz navedenih predpisov, kakor tudi dodatne zahteve, ki se nanašajo na uporabo mineralnih gnojil in fitofarmaceutskih sredstev.

Aktivnosti:

- Plačila za kmetijske prakse, ki vplivajo na izboljšanje stanja okolja;

- Plačila za ohranjanje tradicionalnih kmetijskih praks in vzdrževanje genetskega potenciala;
- Plačila za ohranjanje trajnostne kmetijske rabe na zavarovanih območjih.

3.2.3 Kvantificirani cilji

Indikator	Parameter vrednotenja	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost v letu 2013*
Biotska raznovrstnost - Populacija ptic kmetijske krajine	Trend (indeks)	padajoče	Obrat trenda
Biotska raznovrstnost -Obdelanost območij z visoko naravno vrednostjo	Obseg kmetijske zemlje v rabi v območjih z visoko naravno vrednostjo	268.402 ha	≥ 268.402 ha
Kakovost vode – Bruto bilanca hranil	Presežek dušika	40 kg/ha (1997)	≤ 40 kg/ha
Zemlja - Ekološko kmetovanje	Obseg kmetijske zemlje v rabi z ekološko pridelavo	23.535 ha (2005)	50.000 ha
Izvajanje okolju prijaznih kmetijskih praks	Obseg površin na katerih se izvajajo kmetijsko okoljski ukrepi	177.682 ha (2004)	200.000 ha
Podnebne spremembe - Proizvodnja obnovljive energije v kmetijstvu in gozdarstvu	Obseg kmetijske zemlje z energetskimi rastlinami in rastlinami za biomaso	300 ha (2004)	povečanje
	Proizvodnja obnovljive energije v gozdarstvu	454 kToe (2003)	1.000 kToe

*Podane ciljne vrednosti so indikativne in bodo po potrebi korigirane.

OMD – območja z omejenimi dejavniki

KZU – kmetijska zemlja v uporabi

3.3 Izboljšanje kakovosti življenja v podeželskih območjih in spodbujanje gospodarske diverzifikacije

3.3.1 Izhodišča

Slovensko podeželje ima neizkoriščene človeške in naravne razvojne potencialne, izkazuje pa tudi premajhno podjetniško aktivnost in pomanjkanje dohodkovnih alternativ. Vsaj v delu podeželja obstajajo resni razvojni problemi in očitne razlike med mestom in vasjo. Na takih območjih primanjkuje delovnih mest, nadaljuje se odseljevanje mladih, višja je brezposelnost, nižja sta življenjski standard in raven storitev. Z izvajanjem aktivnosti 3. osi v ne-mestnih naseljih, želimo zmanjšati razlike med mesti in ostalim naselji ter izboljšati kakovost življenja na podeželju. S spodbujanjem podjetniške aktivnosti bo NSNRP v tem programskem obdobju prispeval k uresnitvi razvojnih potencialov ter zmanjšanju razlik med urbanim in ruralnim prostorom. Pri obnovi in razvoju vasi bo NSNRP ob upoštevanju vrednot stavbne, naselbinske in krajinske dediščine podpiral razvojne težnje posameznega območja ter prispeval k ohranjanju naravne in kulturne krajine in njenemu trajnostnemu razvoju. Pri storitvah bo dan poseben poudarek ženskam, da izkoristijo svoje znanje ter potencialne.

Politika razvoja podeželja bo podpirala dvig kakovosti življenja na podeželju in gospodarsko diverzifikacijo na podeželju predvsem z izvajanjem ukrepov po dveh prednostnih nalogah:

1. Izboljšanje zaposlitvenih možnosti na podeželju;
2. Izboljšanje kakovosti življenja na podeželju.

Aktivnosti 3. osi bodo usmerjene v spodbujanje nekmetijskih dejavnosti in dvig kakovosti življenja na podeželju neposredno s podporami ustanavljanju in razvoju podjetij. Diverzifikacija dejavnosti bo prispevala k povečanju deleža kmetij z nekmetijskimi viri dohodkov, hitrejšemu razvoju nekmetijskih dejavnosti in s tem k ohranitvi poseljenosti podeželja.

Podpore bodo namenjene podeželskemu prebivalstvu, ki živijo na območjih izven naselij s statusom mesta.

3.3.2 Prednostne naloge in ključne aktivnosti

1. Izboljšanje zaposlitvenih možnosti na podeželju (66 odstotkov sredstev 3. osi)

Cilj:

- Aktiviranje podjetniških potencialov na podeželju s spodbujanjem ustanavljanja in razvoja mikropodjetij na podeželju, dodatnih in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.

Spodbude bodo osredotočene v razvoj podjetništva, ki temelji na inovativnih programih izkoriščanja konkurenčnih prednosti podeželja (tradicionalna znanja, delovna sila, surovine, delovno okolje) v obliki naložb. Posebna pozornost bo namenjena tako naložbam za razvoj podjetništva na kmetijah, kot tudi odpravi administrativnih ovir za opravljanje dejavnosti.

Aktivnosti:

- Spodbujanje ustanavljanja in razvoja mikropodjetij, ki temeljijo na konkurenčnih prednostih podeželja;
- Spodbujanje dodatnih in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.
-

2. Izboljšanje kakovosti življenja na podeželju (34 odstotkov sredstev 3. osi)

Cilj:

Oživitev vaških jeder, obnova in izgradnja večnamenskih objektov, urejanje tematskih poti, obnova kulturne in naravne dediščine, ki lahko služijo opravljanju raznih storitev in prispevajo k višji kakovosti življenja na podeželju. Spodbude bodo namenjene predvsem obnovi in izgradnji skupnih javnih objektov in prostorov z namenom izboljšati družbene, kulturne in druge aktivnosti v vasi. Poseben poudarek bo dan tudi ohranitvi in obnovi kulturnih spomenikov značilnih za podeželje. Z namenom spodbujanja turizma se bodo ohranjale naravne vrednote, uredile razne tematske poti in ostala potrebna infrastruktura. Spodbude bodo prispevale predvsem k zmanjševanju razlik med urbanim in ruralnim prostorom ter h kvalitetnejšemu življenju na podeželju.

Aktivnosti:

- Podpore obnovi in razvoju vasi;
- Podpore za ohranjanje in izboljšanje dediščine podeželja;

3.3.3 Kvantificirani cilji

Indikator	Parameter vrednotenja	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost v letu 2013*
Kmetije z nekmetijskimi viri dohodka zaposlitve	Delež nosilcev kmetij z nekmetijskimi viri dohodka	74,4% (2005)	Povečanje

Zaposlenost izven kmetijstva	Zaposlenost v sekundarnem in terciarnem sektorju	824.000 (2005)	869.000
Gospodarski razvoj nekmetskega sektorja	BDV v sekundarnem in terciarnem sektorju	23.463 mio EUR (2005)	31.000 mio EUR
Obseg samozaposlovanja	Število samozaposlenih oseb	96.000 (SURS-ADS 2005)	120.000
Uporaba interneta na podeželju	Delež gospodinjstev, ki ima dostop do interneta	48%	Povečanje
Turistična infrastruktura na podeželju	Število ležišč	78.960 (2005)	82.000
Razvoj storitvenega sektorja	Delež BDV storitev (od celotne BDV)	63,4% (2005)	64,8%
Vseživljenjsko učenje	Delež udeležencev usposabljanj starih med 25 in 64 let	15,2% (2005)	Povečanje

*Podane ciljne vrednosti so indikativne in bodo po potrebi korigirane

BDV – Bruto dodana vrednost

3.4 Leader – krepitev lokalnih razvojnih pobud

3.4.1 Izhodišče

Četrta prednostna os NSNRP je namenjena krepitvi načel subsidiarnosti v razvoju podeželja. Aktivnosti Leader bodo namenjene animaciji podeželskih prebivalcev, njihovem povezovanju v razvojna partnerstva (lokalne akcijske skupine - LAS), pripravi lokalnih razvojnih strategij in njihovi realizaciji. Lokalne razvojne strategije bodo temeljile na lokalnih potrebah in izhajale iz lokalnih razvojnih potencialov. Realizacija lokalnih razvojnih strategij se lahko nanaša na vsebine vseh treh prednostnih osi politike razvoja podeželja in druge inovativne vsebine, ki za lokalno okolje predstavljajo razvojno prioriteto, poseben poudarek pa bo na zaposlovanju in gospodarski diverzifikaciji. Pozornost bo namenjena tudi medregijskemu in čezmejnemu sodelovanju ter povezovanju lokalnih akcijskih skupin.

V okviru osi Leader se bo politika razvoja podeželja osredotočila na naslednje prednostne naloge:

1. Vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacija območja,
2. Spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja,
3. Izvajanje lokalnih razvojnih strategij.

Aktivnosti osi 4 bodo spodbujale javno zasebno partnerstvo in prispevale h krepitvi lokalnih razvojnih pobud, podpirale njihovo realizacijo, ter pomagale pri nabiranju izkušenj v partnerskem sodelovanju na lokalni ravni. Ukrepi, ki se bodo izvajali v okviru lokalnih akcijskih skupin bodo usmerjeni k reševanju lokalnih razvojnih problemov in s tem sinergično prispevali k doseganju ciljev politike razvoja podeželja.

Ukrepi osi Leader se bodo izvajali izven naselij, ki imajo več kot 10.000 prebivalcev.

3.4.2 Prednostne naloge in ključne aktivnosti

1. **Vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacija območja** (20 odstotkov sredstev 4. osi)

Cilj:

- Vključevanje civilne družbe in zainteresirane javnosti v načrtovanje in uresničevanje gospodarskega, socialnega in okoljskega razvoja na lokalni ravni, Zagotovitev partnerstev med subjekti javnega in zasebnega prava z upoštevanjem pristopa od spodaj navzgor pri izdelavi in izvedbi lokalnih razvojnih strategij.

Aktivnosti te prednostne naloge bodo usmerjene v permanentno spodbujanje samoiniciativnosti lokalnega prebivalstva za povezovanje v lokalne akcijske skupine in podporo njihovem delovanju.

Aktivnosti:

- Spodbujanje usposabljanja podeželskega prebivalstva za aktivno vključevanje v izdelavo lokalnih strategij, sodelovanje v lokalnih akcijskih skupinah ter v procesih odločanja o izvedbah lokalnih razvojnih strategij;
- Podpore delovanju LAS (ureditev pravnega statusa, upravna in administrativna usposobitev ter stroški delovanja)..

2. Spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja (10 odstotkov sredstev 4. osi)

Cilj:

- Spodbujanje podeželskih območij s podobnimi razvojnimi možnostmi in potrebami za skupno izvajanje projektov ter izmenjavo izkušenj in znanj.

Aktivnosti:

- Podpore projektom sodelovanja med LAS-i (izmenjave izkušenj in prenos dobrih praks, čezmejno sodelovanje in informiranje med LAS-i).

3. Izvajanje lokalnih razvojnih strategij (70 odstotkov sredstev 4. osi)

Cilj:

- Samostojno odločanje v okviru LAS pri izboru in izvedbi projektov in aktivnosti, ki izhajajo iz lokalnih razvojnih strategij.

Aktivnosti:

- Podpora izvajanju prednostnih projektov.

3.4.3 Kvantificirani cilji

Indikator	Parameter vrednotenja	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost v letu 2013*
Vključenost lokalnih partnerstev v razvoj podeželja	Število prebivalstva, zajetega v LAS, v 000	0	1.400
	Število delujočih LAS	0	20
	Zaposlenost v sekundarnem in terciarnem sektorju	824.000 (2005)	869.000
	BDV v sekundarnem in terciarnem sektorju	23.463 mio € (2005)	31.000 mio €

*Podane ciljne vrednosti so indikativne in bodo po potrebi korigirane

4 Program razvoja podeželja in predvidena sredstva, vključno s konvergenčnimi zneski

Slovenija bo za programsko obdobje 2007-2013 pripravila skupni Program razvoja podeželja za celotno območje Republike Slovenije.

Prispevek Skupnosti za izvajanje aktivnosti in ukrepov programa razvoja podeželja v sedemletnem obdobju je določen z Odločbo Komisije (K (2006) 4024 končni, z dne 12.9.2006) in znaša 900.266.729 evrov (v tekočih cenah), v nacionalnem proračunu pa bo zagotovljeno sofinanciranje ukrepov v višini od 20 do 25 odstotkov, skladno z opredelitvijo stopnje sofinanciranja v Uredbi Sveta (ES) št. 1698/2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP).

Celoten prispevek Skupnosti iz EKSRP za izvajanje ukrepov razvoja podeželja za Slovenijo, je namenjen konvergenčnemu cilju.

5 Notranja in zunanja skladnost Nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja ter dopolnjevanje z drugimi finančnimi podporami Skupnosti

5.1 Notranja skladnost NSNRP

NSNRP Slovenije v obdobju 2007-2013 s svojimi usmeritvami zagotavlja skladnost in komplementarnost znotraj osi ter med osmi, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju podeželja. Notranjo skladnost utemeljujemo s sinergijskimi učinki, ki jih imajo predlagani cilji in aktivnosti po posameznih oseh v povezavi s cilji in ukrepi drugih osi.

Aktivnosti 1. osi bodo prispevale k dvigu produktivnosti in s tem konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja, poleg tega pa bodo neposredno in posredno vplivale tudi na ohranjanje okolja in izboljšanje kakovosti življenja na podeželju. Pri opredelitvi ukrepov za aktivnosti, ki bodo omogočali posodobitev obstoječih in uvedbo novih tehnologij, bodo posebej izpostavljene okoljske zahteve in uporaba obnovljivih virov energije. S tem bodo aktivnosti prve osi posredno prispevale k ugodnejši bilanci hranil v tleh ter boljši kakovosti voda in zraka (2. os). Aktivnosti v podporo posodobitvi in dvigu dodane vrednosti v kmetijstvu, živilsko-predelovalni industriji in gozdarstvu bodo z multiplikativnimi učinki prispevale k iskanju zaposlitvenih možnosti ter izboljšanju kakovosti življenja na podeželju, to je k temeljnim ciljem politike na 3. osi. Izrazito sinergijske učinke lahko kažejo tudi ukrepi v podporo shemam kakovosti, ki obenem tudi prispevajo k diverzifikaciji dohodka (3. os), ter k uveljavitvi okolju prijaznejših proizvodnih praks (2. os).

Aktivnosti 2. osi skupaj vodijo k obdelanosti podeželskih območij in izvajanju naravi prijaznih tehnologij v kmetijstvu in gozdarstvu. Pripomorejo k varovanju okolja, ohranjanju naravnih virov in proizvodnih danosti za kmetijstvo. Poseljenost podeželja in aktivnost prebivalstva na področju kmetijstva je ključna za zagotavljanje trajnostnega razvoja podeželskih območij. Aktivnosti 2. osi se dopolnjujejo predvsem z aktivnostmi 1. in 3. osi. Pripomorejo, da se kmetijska gospodarstva in prebivalci na podeželju usmerjajo k inovativnim praksam, ki so povezane z ohranjanjem podeželja in varovanjem okolja, so dohodkovno zanimivejše in omogočajo izboljšanje standarda na podeželju.

Aktivnosti 3. osi spodbujajo podjetništvo ter so namenjene dvigu kakovosti življenja na podeželju. Omogočajo večjo zaposljivost in pozitivno vplivajo na gospodarski razvoj podeželja ter ohranjanje naravne in kulturne dediščine. Koriščenje ostalih danosti na podeželju omogoča diverzifikacijo gospodarskih dejavnosti na podeželju. Aktivnosti tretje osi nadgrajujejo, dopolnjujejo in plemenitijo učinke prve in druge osi. Nove zaposlitvene možnosti sproščajo pritisk na delovna mesta v kmetijstvu in gozdarstvu, obenem pa s širjenjem dejavnosti na podeželju lahko prispevajo k povečanju dodane vrednosti gospodarske verige na osnovi primarnih panog kmetijstva in gozdarstva.

Os Leader spodbuja razvojne aktivnosti, ki temeljijo na lokalnih potrebah, izhajajo iz lokalnih potencialov ter omogočajo in vzpodbujajo partnersko sodelovanje na podeželskih območjih z aktivnim vključevanjem prebivalcev v pripravo in izvajanje aktivnosti. Izvajanje Leader vključuje tudi aktivnosti prve, druge in tretje osi. Z iskanjem razvojnih potencialov od spodaj navzgor bo zagotovljeno večje iskanje sinergij med različnimi aktivnostmi politike razvoja podeželja, ter obenem tudi neposredno preverjanje izvedbe ukrepov na lokalni ravni.

5.2 Skladnost NSNRP z ostalimi deli kmetijske politike

Skladnost z ukrepi na 1. stebri Skupne kmetijske politike

Prihodnja politika razvoja podeželja, ki jo uveljavlja NSNRP v ciljih in instrumentih dopolnjuje in nadgrajuje ukrepe 1. stebra SKP. Med slednjimi so za Slovenijo najpomembnejša neposredna plačila, ki jih glede na skladnost z vidika doseganja sinergijskih učinkov, ter ločnice v kriterijih in izvedbi tudi posebej izpostavljamo.

Slovenija z letom 2007 uvaja sistem enotnih plačil v skladu z reformami SKP iz let 2003-2005. Nov sistem neposrednih plačil bo tudi v Sloveniji pripomogel k preusmerjanju kmetijstva k večji tržni naravnosti, k bolj konkurenčno in trajnostno naravnemu kmetijstvu ter na ta način tudi k doseganju ciljev Lizbonske strategije glede konkurenčnosti, rasti in zaposlovanja. Hkrati posodobljena SKP na področju neposrednih plačil tudi v Sloveniji podpira evropski model kmetijstva, ki priznava kmetijstvu večnamensko vlogo. NSNRP temelji na istih načelih, obe politiki izhajata iz istega ciljnega sistema, ki ga poskušata uresničevati z različnimi instrumenti.

Predlagana shema neposrednih plačil v Sloveniji vključuje regionalno enotno plačilo na površino v kombinaciji z različnimi zgodovinskimi dodatki⁸ in nekatera proizvodno vezana plačila⁹. Enotno plačilo je plačilo na hektar, ki nadomešča različne dosedanje podpore na hektar zemljišč ali na žival in ki je enako za vsa kmetijska gospodarstva v Sloveniji. Obstajala bo le razlika v višini regionalnega enotnega plačila za zemljišča pod travinjem, ki do sedaj niso bila upravičena do neposrednih plačil, in za druga upravičena zemljišča (višja plačila). Neodvisno od vključenosti v regionalno shemo enotnega plačila bodo kmetijska gospodarstva lahko zaprosila tudi za dodatno plačilo za posebne načine reje in izboljšanje kakovosti, to je za ekstenzivno rejo krav in telic, ki telijo teleta za mesno proizvodnjo. Slednji je »večnamenski« ukrep. Prispeval naj bi k ohranjanju in povečanju okolju prijazne, ekstenzivne reje, ki zagotavlja ohranjanje kmetijstva v območjih z neugodnimi naravnimi danostmi in na zavarovanih območjih ter obenem spodbuja proizvodnjo govejega mesa višje kakovosti.

NSNRP s svojimi ukrepi nadgrajuje predlagane ukrepe na prvem stebri SKP. Reforma politike neposrednih plačil prinaša odmik od proizvodne vezanosti, ter s tem omogoča večje prilagajanje trgu, obenem pa izpostavlja tudi skrb za okolje, kar zahteva nadaljnje intenzivno prestrukturiranje kmetijstva in podeželja. NSNRP to preusmeritev izrecno podpira.

Aktivnosti prve osi NSNRP bodo z različnimi ukrepi prispevale k posodobitvi in izboljšanju konkurenčnosti celotne verige proizvodnje hrane. Tovrstne aktivnosti bodo podprle preusmeritev politike na prvem stebri SKP v večjo delovanje tržnih zakonitosti in ublažile nekatere negativne ekonomske vplive, ki jih prinaša uvedba enotnega plačila na površino.

Aktivnosti druge osi NSNRP s spodbujanjem nekonvencionalnih tehnologij in krepitvijo okoljske funkcije kmetijstva pomembno nadgrajujejo skrb za okolje, ki jo poudarja reforma na prvem stebri SKP in jo prinaša uvedba kriterija navzkrižne skladnosti in jo posebej izpostavlja tudi posebno plačilo za posebne tipe reje. Kriteriji za izvedbo ukrepov druge osi (plačila za območja z omejenimi dejavniki za kmetijstvo in izvajanje okolju prijaznih kmetijskih praks) pa bodo v izvedbenem smislu tudi jasno razmejeni od ukrepov prvega stebra SKP. Zahteve za izravnalna plačila po drugi osi namreč vključujejo in nadgrajujejo zahteve navzkrižne skladnosti, ukrepi so razmejeni tudi v vsebinskem (drugačni cilji) in v teritorialnem smislu (primer OMD

⁸ Zgodovinski dodatki na regionalno enotno plačilo bodo izračunani na individualni osnovi, izvirali pa bodo iz sredstev za mlečne premije, skupaj z dodatnimi plačili, iz sredstev za sladkorno peso ter iz nacionalne rezerve za reševanje rejcev v sektorju govedoreje, ki bi se zaradi prehoda na nov sistem neposrednih plačil sicer znašli v velikih težavah. Dodatki bodo pripadali posameznemu pridelovalcu do leta 2013, ob izpolnjevanju zahtev navzkrižne skladnosti in brez obveznosti ohranjanja zadevne kmetijske proizvodnje.

⁹ Izmed dosedanjih proizvodno vezanih podpor bo Slovenija obdržala posebno premijo za bike in vole v višini 75 % plačil EU-15, plačilo za drobnico v višini 50 % plačil EU-15 in plačilo na hektar za hmelj v višini 25 % plačil EU-15.

ukrepov, nekaterih podpukrepov kmetijsko okoljskega programa). Ukrepi in podukrepi druge osi so določeni na način, da je jasno mogoče opredeliti dodatni učinek nad politiko 1. stebra, ter da ne prihaja do preplačila storitev, ki ga zagotavlja kmetijstvo.

Aktivnosti tretje osi NSNRP pospešujejo diverzifikacijo dohodkovnih virov in iskanje novih zaposlitev na podeželju. Na ta način bo olajšano odločanje mejnim kmetijskim gospodarstvom, ki jim uvedba proizvodno nevezanih ukrepov spreminja ekonomski okvir delovanja.

Aktivnosti NSNRP na področju prve osi dopolnjujejo tudi cilje in izvedbo nekaterih ukrepov strukturne narave, ki se izvajajo v okviru skupnih tržnih ureditev (različne dejavnosti organizacij proizvajalcev, obnove vinogradov, ukrepi za izboljšanje proizvodnje in trženja čebeljih proizvodov) in tako skupaj prispevajo h konkurenčnosti kmetijstva in se dopolnjujejo z ukrepi 1. in 3. osi. Kmetijsko okoljski ukrepi na drugi osi spodbujajo tudi organizacije proizvajalcev, ki delujejo znotraj nekaterih skupnih tržnih ureditev (npr. za sveže sadje in zelenjavo), v razvoj okoljsko neoporečnih pridelovalnih metod in okoljsko neoporečno ravnanje z odpadki.

Skladnost z nacionalnimi shemami

- **Sofinanciranje zavarovalnih premij za zavarovanje posevkov in plodov**

NSNRP na prvi osi v okviru aktivnosti za posodobitev kmetijskih gospodarstev podpira tudi naložbe v ureditev mrež proti toči. Ukrep dopolnjuje nacionalno shemo sofinanciranja zavarovalnih premij za zavarovanje posevkov in plodov, ki jo je Slovenija uvedla v letu 2006.

- **Ukrepi na področju gozdarstva**

Aktivnosti v okviru NSNRP bodo prispevale k povečanju ekonomskih učinkov gospodarjenja z gozdovi, izboljšanju konkurenčnosti gozdarskega sektorja, višji dodani vrednosti ter izboljšanju kakovosti gozdarskih proizvodov, prav tako pa k povečevanju rabe lesne biomase v energetske namene in s tem k blažitvi klimatskih sprememb (Kjotski protokol). Te aktivnosti izhajajo in uresničujejo nacionalno gozdarsko strategijo, opredeljeno v Programu razvoja gozdov (MKGP, 1996). Aktivnosti s področja gozdarstva, vključene v NSNRP se ne prekrivajo z aktivnostmi v okviru nacionalnih shem, katerih podpore so usmerjene v ohranjanje, izboljšanje, razvoj in vzdrževanje gozdov zaradi ekološke, varovalne in rekreacijske vloge (izvajanje del nege, obnove in varstva gozdov), ki zagotavljajo ekološko stabilnost gozdov oziroma; ohranjanje in razvoj infrastrukture za preprečevanje nastanka in širjenja gozdnih požarov; obnovo gozdov, ki so jih poškodovale naravne ujme ali požari.

- **Ukrepi na področju usposabljanja in informiranja**

NSNRP vključuje aktivnosti na področju usposabljanja in informiranja:

- namenjene poklicnemu usposabljanju in informiranju upravičencev, ki se ukvarjajo s kmetijsko in gozdarsko dejavnostjo, predelavo kmetijskih proizvodov in lesa (na prvi osi);
- povezane z usposabljanjem in informiranjem za podjetništvo na podeželju (na tretji osi);
- permanentnemu usposabljanju in spodbujanju samoiniciativnosti lokalnega prebivalstva (na četrti osi).

Navedeni ukrepi se ne prekrivajo z aktivnostmi usposabljanja in informiranja na področju kmetijstva in gozdarstva, ki jih v Sloveniji na podlagi letnih programov izvaja posebna javna služba v okviru Kmetijsko gozdarske zbornice in Javnega zavoda za gozdove.

5.3 Skladnost NSNRP z ostalimi politikami in instrumenti

Cilji in razvojne usmeritve politike razvoja podeželja, ki jo za v prihodnje določa NSNRP, so skladne s temeljnimi razvojnimi politikami države, opredeljenimi v razvojnih dokumentih Slovenije. Njene usmeritve podpirajo izvajanje SRS, Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji in Državni razvojni program (DRP), ki postavlja razvojni okvir in služi tudi kot podlaga za pripravo Nacionalnega strateškega referenčnega okvirja (v nadaljevanju NSRO). NSRO predstavlja poglobitev DRP na specifičnem področju kohezijske politike EU in zagotavlja skladnost z NSNRP.

NSNRP je skladen z usmeritvami **na področju okolja** (Nacionalnega programa varstva okolja - NPVO), ki vključuje tudi Nacionalni program varstva narave in Nacionalni program upravljanja z vodami, in je skladen z zahtevami EU na področju varstva okolja. NSNRP z usmeritvami druge osi z okolju prijaznimi načini pridelave, ki se odražajo v ohranjanju rodovitnosti tal, varovanju okolja, ohranjanju biotske raznovrstnosti in tradicionalne podeželske krajine, podpira glavne prioritete, ki izhajajo tudi iz okoljskih strateških dokumentov na ravni EU in Slovenije. Posebne pozornosti v okviru druge prednostne naloge druge osi je deležno **ekološko kmetijstvo**, ki kot poseben kmetijsko-okoljski ukrep v največji možni meri prispeva k ciljem varovanja narave in nadaljnjemu razvoju ekološkega kmetijstva, skladno z Akcijskim načrtom razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015 (sprejet 24.11.2005), ki je pripravljen skladno z Evropskim akcijskim načrtom za ekološko kmetijstvo in prehrano (oktober 2004). Poleg aktivnosti druge osi pa tudi aktivnosti 1. in 3. osi pomembno vplivajo na razvoj ekološkega kmetijstva in uresničevanje ciljev akcijskega načrta preko podpor posodabljanju kmetijskih gospodarstev, izvajanju shem ekološke pridelave in predelave, informiranju in pospeševanju prodaje ekoloških proizvodov.

Prioritetne usmeritve prve in druge osi NSNRP, predvsem tiste, ki podpirajo kmetijstvo na območjih, ki so podvržena zaraščanju, in tistimi za izboljšanje pogojev za življenje ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, prispevajo tudi k ohranjanju območij Natura 2000; vzpodbujanje sodobnejših tehnologij kmetovanja, trajnostno gospodarjenje s kmetijskimi zemljišči in gozdovi ter izvajanje posameznih standardov navzkrižne skladnosti, dodatno pripomorejo k doseganju ciljev varstva okolja in voda in njunemu ugodnejšemu stanju.

NSNRP je skladen z nacionalnimi in EU usmeritvami na področju **obnovljivih virov energije**. Energetska politika je s svojimi programi (Operativni program zmanjševanja emisij toplogrednih plinov, 2003; Nacionalni energetski program, 2004 in Energetski zakon, 1999) skladna tudi z obveznostmi iz Kjotskega protokola. Skladnost aktivnosti NSNRP na področju obnovljivih virov energije je opredeljena v podpoglavju Skladnost NSNRP s kohezijsko politiko v okviru Operativnega programa razvoja okoljske in prometne infrastrukture za obdobje 2007-2013 (Kohezijski sklad).

NSNRP je skladen z usmeritvami **nacionalne prehranske politike** (Resolucija o nacionalnem programu prehranske politike v obdobju 2005–2010), saj z zagotavljanjem varne hrane vzdolž celotne živilske verige, vzpostavitev, ohranjanjem in krepitvijo zdravih prehranjevalnih navad prebivalcev naše države ter zagotovitev zadostne preskrbljenosti s kakovostno in hkrati zdravju koristno hrano, podpira njene cilje.

NSNRP je skladen z usmeritvami **nacionalnega programa za kulturo**. Z aktivnostmi 3.osi in Leader (ohranjanje kakovostnega življenjskega okolja, ohranjanje kulturne krajine, diverzifikacijo gospodarskih dejavnosti na podeželju) podpiramo usmeritve politike na področju varstva kulturne dediščine.

NSNRP je s strateškimi prioritetami in aktivnostmi, opredeljenimi po posameznih oseh, skladen z usmeritvami **prostorskega razvoja Slovenije**.

Pri določanju strategije razvoja podeželja so bile v celoti upoštevane tudi usmerite na ravni EU (Strateške smernice Skupnosti za razvoj podeželja za obdobje 2007–2013), ki predstavljajo prednostne naloge Skupnosti, ki bodo deležne podpore politike razvoja podeželja z namenom prispevati h krepitvi sinergij z Lizbonsko strategijo ter kot pomoč pri njeni uresničitvi.

Ravni programiranja in operativni programi na področju kohezijske politike EU

Slovenija bo v naslednjem programskem obdobju poleg sredstev EKSRP črpala tudi sredstva iz drugih evropskih strukturnih skladov in iz Kohezijskega sklada.

Za izvajanje cilja konvergence v okviru kohezijske politike EU določa Nacionalni strateški referenčni okvir 2007–2013 (NSRO), ki opredeljuje generalno strategijo za doseganje hitrejše konvergence, tri operativne programe:

- Operativni program za krepitev regionalnih razvojnih potencialov (Evropski sklad za regionalni razvoj),
- Operativni program razvoja človeških virov (Evropski socialni sklad),
- Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture (Kohezijski sklad in Evropski sklad za regionalni razvoj).

Poleg navedenih operativnih programov, bodo k splošni usmeritvi NSRO - izboljšanje blaginje prebivalcev Republike Slovenije s poudarkom na spodbujanju gospodarske rasti, ustvarjanju delovnih mest in krepitvi človeškega kapitala ter zagotavljanju uravnoteženega in skladnega razvoja, še posebej med regijami - ključno prispevali še Čezmejni operativni programi (5), Transnacionalni operativni programi (4), Program razvoja podeželja in Program razvoja ribištva.

NSRO predstavlja tudi osnovo za pripravo Državnega razvojnega programa 2007-2013 (DRP). V DRP naj bi bili namreč vključeni vsi tisti razvojno-investicijski programi in projekti v Sloveniji v obdobju 2007–2013, ki bodo financirani ali sofinancirani iz državnega proračuna in občinskih proračunov, vključno z razvojem podeželja.

V tem smislu DRP predstavlja instrument za uresničevanje SRS na področju razvojno-investicijskih programov in projektov, NSRO pa predstavlja njegovo podmnožico, pri čemer je ključnega pomena, da je zagotovljen strateški pristop z jasno in konstantno pripravljenimi programi in instrumenti.

Skladnost NSNRP s kohezijsko politiko

Sredstva Evropskega sklada za regionalni razvoj bodo v skladu z **Operativnim programom za krepitev regionalnih razvojnih potencialov za obdobje 2007-2013**¹⁰ usmerjena v gospodarsko konvergenco države na podlagi kriterijev trajnostnega razvoja, pri čemer gre predvsem za izboljšanje pogojev rasti in zaposlovanja z vlaganjem v fizične in človeške vire, za inovacije v družbi znanja, zmožnost prilagajanja gospodarskim in socialnim spremembam, varovanje okolja ter učinkovitost upravljanja. Namen operativnega programa je podpirati tiste usmeritve, ki povečujejo konkurenčnost, gospodarsko in teritorialno kohezijo oziroma zmanjšujejo regionalne razlike, vse to pa v skladu z načeli trajnostnega razvoja. Spodbudila naj bi se konkurenčnost gospodarstva, stopnja gospodarske rasti naj bi se zvišala, predvsem pa je namen spodbuditi hitrejši in učinkovitejši razvoj podjetništva ter malih in srednjih podjetij. V okviru operativnega

¹⁰ http://www.svlrsp.gov.si/fileadmin/svlrsp.gov.si/pageuploads/KOHEZIJA/OP_ESRR_osnutek__12.7.2006.doc

programa so pomembne štiri razvojne prioritete: Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost, Gospodarsko-razvojna infrastruktura,, Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov ter Razvoj regij.

NSNRP ima v okviru prednostnih nalog in aktivnosti posameznih osi določene povezave z:

- razvojno prioriteto Konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost :
 - podpora ustanavljanju in razvoju mikropodjetij na podeželju (3. os) se dopolnjuje s prednostno usmeritvijo *spodbujanje podjetništva*.

Aktivnosti na 3. osi PRP, ki se nanašajo na dodeljevanje subvencij z namenom ustanavljanja in razvoja mikro podjetij, so do aktivnosti OP RR v okviru spodbujanja podjetništva ter regionalnih razvojnih programov, razmejene s kriterijem velikosti upravičenca (mikro podjetja), njihovo lokacijo (sedež in delovanje izven mest) ter z mejno vrednostjo projekta (posebno za primer subjektov, ki imajo naložbe v obnovljive vire energije). Spodbujanje podjetništva z dodeljevanjem subvencij v okviru aktivnosti OP RR bo načeloma usmerjeno v mikro podjetja s sedežem in delovanjem v naseljih s statusom mesta ter v mala in srednje velika podjetja, ne glede na lokacijo podjetja pri vseh ostalih aktivnostih.

- podpore novim proizvodnim praksam (npr. ekološko kmetijstvo), novim proizvodom, novim oblikam organiziranosti (1. os) sodijo med aktivnosti s *področja inovativnosti in tehnološkega razvoja* in dopolnjujejo cilje prednostne usmeritve *Izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij in raziskovalna odličnost*.

Aktivnosti 1. osi PRP so v delu, kjer bi lahko prišlo do morebitnega prekrivanja z OP RR, usmerjene v predelavo in trženje kmetijskih proizvodov in so investicijske narave (tudi nakup opreme, licenc, patentov...), medtem ko gre v okviru OP RR (razvojna prioriteta konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost) za podporo projektom raziskav in razvoja (katerih rezultat je med drugim pridobitev patentov), zato je ločnica med PRP in OP RR povsem jasna.

- razvojno prioriteto Gospodarsko-razvojna infrastruktura:
 - podpore za nakup IKT opreme v okviru ukrepov 1. in 3. osi se dopolnjujejo s prednostno usmeritvijo informacijska družba.

Na področju razvoja IKT, kjer je identificirano morebitno prekrivanje aktivnosti PRP in OP RR (prednostna usmeritev informacijska družba), se bo v okviru OP RR sofinancirala vzpostavitev široko pasovnih omrežij (sistemskih mrež) oz. se bo zagotovil dostop natančno določenim uporabnikom (organizacije s področja vzgoje, izobraževanja, raziskovanja oz. kulture). V okviru PRP gre po drugi strani za aktivnosti upravičenega nakupa IKT opreme/tehnologij za mikro podjetja, ki so upravičena za pomoč v okviru ustanavljanja mikro podjetij na podeželju (individualne naložbe).

- razvojno prioriteto Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov:
 - aktivnosti v okviru ukrepov za izboljšanje kakovosti življenja na podeželju (3. os) se dopolnjujejo z ukrepanjem na področju investicijskih podpor v turistično gospodarstvo, v kulturne spomenike oziroma objekte kulturne dediščine, druge kulturne objekte ter v športne objekte.

Razmejitev ukrepov obnove vasi z ukrepi OP RR v okviru razvojne prioritete »povezovanje naravnih in kulturnih potencialov« ter »razvoj regij« temelji na mejni vrednosti projekta. Aktivnosti za podporo ohranjanju in izboljšanju dediščine podeželja se bo poleg tega izvajalo le v naseljih brez statusa mesta.

NSNRP ima v okviru prednostnih nalog in aktivnosti 4. osi določene povezave z:

- razvojno prioriteto Razvoj regij :
 - prednostna naloga Izvajanje lokalnih razvojnih strategij se povezuje z aktivnostmi v okviru podpor regionalnim razvojnim programom.

Podpore namenjene ustanavljanju in delovanju LAS (4. os PRP) se dodeljujejo izključno po pogojih PRP in se nanašajo na manjše projekte. Izvajanje projektov lokalnih razvojnih strategij v sklopu 4. osi pa temelji na razmejitvah po aktivnostih, kot so določene pri ostalih oseh, razmejitvi mejne vrednosti projekta in velikosti naselja.

Kjer navajamo kot kriterija za razmejitev aktivnosti PRP in OP RR mejne vrednosti projektov, bodo le-te predpisane v izvedbenih dokumentih PRP in OP RR in bodo predmet usklajevanj in dogovorov med zadevnimi organi upravljanja (MKGP in SVLR). V okviru kohezijske politike se bodo načeloma financirali večji projekti, v okviru razvoja podeželja pa manjši, lokalno obarvani projekti.

Operativni program razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013¹¹, podprt s sredstvi ESS, posebno pozornost namenja področjem spodbujanja podjetništva in prilagodljivosti, spodbujanja zaposljivosti iskalcev dela in neaktivnih, razvoja človeških virov in vseživljenjskega učenja, spodbujanja socialne vključenosti ter institucionalne in administrativne usposobljenosti.

NSNRP se z:

- aktivnostmi 1. osi za dvig ravni usposobljenosti in povečanje zaposljivosti v kmetijstvu, živilstvu in gozdarstvu povezuje s področji, ki se nanašajo na zaposljivost in razvoj človeških virov.
- prednostna naloga 4. osi pridobivanja strokovnih znanj se navezuje na vsebine OP v okviru usposabljanja in izobraževanja za konkurenčnost in zaposljivost ter pospeševanja razvoja novih zaposlitvenih možnosti, ki kot upravičence izpostavlja lokalna partnerstva.

Ukrepi 1. osi PRP za dvig ravni usposobljenosti in povečanje zaposljivosti v kmetijstvu, živilstvu in gozdarstvu so namenjeni ciljni skupini zasebnih kmetijskih proizvajalcev in lastnikom zasebnih gozdov. Usposabljanje za pridobitev kvalifikacij iz PRP ne bo upravičeno do podpore iz OP ESS, razen v primeru usposabljanja brezposelnih oseb, ki pa niso upravičeni do podpor iz naslova razvoja podeželja. Usposabljanje brezposelnih oseb, ki bo financirano iz ESS, bo potekalo skladno z načeli in usmeritvami Operativnega programa razvoja človeških virov 2007 – 2013 in Programa ukrepov Aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007 – 2013.

Operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture za obdobje 2007-2013¹² naj bi z razvojem in nadgradnjo prometne infrastrukture povečal zanesljivost prometnega sistema, ekonomsko učinkovitost ter povečal prometno varnost. V okviru razvojne prioritete varstva okolja so prednostna področja ravnanje s komunalnimi odpadki, odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih vod, oskrba s pitno vodo in zmanjševanje škodljivega delovanja voda ter trajnostna raba energije.

NSNRP ima s pogosto izpostavljeno okoljsko komponento razvoja, ki bo skupaj z gospodarsko in socialno prispevala k trajnostnemu razvoju Slovenije, izrazitejše povezave s cilji prednostne naloge *varstva okolja*.

¹¹ http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlr.gov.si/pageuploads/KOHEZIJA/_Toc138589064

¹² http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlr.gov.si/pageuploads/KOHEZIJA/OP_ROPI-Osnutek-4._julij.2006-Internet.doc

- Aktivnosti v okviru 1. osi bodo v okviru prednostne naloge posodabljanje in prestrukturiranje kmetijstva s podporami:
 - posodabljanju kmetijskih gospodarstev, živilskih in lesno predelovalnih obratov (ureditev gnojnih jam, čistilnih naprav, ureditev industrijskih čistilnih naprav);
 - prilagajanju kmetijstva standardom;
 - izboljšanju in razvoju infrastrukture, povezane z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva in gozdarstva (ureditvi javne vodovodne in cestne infrastrukture za izključno kmetijske namene oz. ureditev zasebne vodovodne in cestne infrastrukture na kmetijskih gospodarstvih ter na zasebnih kmetijskih in gozdnih zemljiščih);

imele sinergijski učinek na cilje prednostne naloge OP - izboljšanje kakovosti okolja in ustrezne infrastrukture. Med aktivnostmi skladov ni pričakovati prekrivanja, saj se bodo aktivnosti NSNRP izvajale na ravni posameznih kmetijskih gospodarstev in podjetij, ki se ukvarjajo s kmetijsko pridelavo in predelavo.

Ukrepi 2. osi PRP se izvajajo večinoma kot plačilo na enoto površine in se ne prekrivajo z aktivnostmi kohezijske politike. Prav tako pa do prekrivanja ne prihaja pri ukrepih 3. in 4. osi.

V okviru prednostnih nalog in aktivnosti po posameznih oseh NSNRP bomo prispevali tudi k doseganju ciljev razvojne prioritete *trajnostna raba energije*:

- Aktivnosti NSNRP spodbujajo uporabo obnovljivih virov energije v okviru 1. osi (podpore namenjene zlasti učinkovitejšemu zagotavljanju surovin za obnovljive vire energije, njihovem učinkovitejšemu izkoriščanju, predelavi in uporabi). Neposredno prispevamo tudi k zmanjšanju emisij CO₂ (podpora nakupa peči na lesno biomaso pri ogrevanju gospodarskih poslopij in predelovalnih obratov), s čemer bomo prispevali k dvigu deleža *obnovljivih virov energije*, ki je eden od ciljev razvojne prioritete OP.

V okviru 1. osi bi do morebitnega podvajanja lahko prišlo le pri prednostni nalogi *trajnejše in ekonomsko učinkovitejše gospodarjenje z gozdovi*, vendar bo delitev nalog načeloma dosežena na osnovi različnih upravičencev oz. namenov. Na področju trajnostnega in ekonomsko učinkovitejšega gospodarjenja z gozdovi bodo investicije usmerjene v proizvodnjo lesne biomase, v okviru operativnega programa okoljske in prometne infrastrukture pa v sisteme za učinkovito uporabo lesne biomase.

V okviru 3. osi so možne tudi podpore mikro podjetjem pri proizvodnji električne energije ter daljinskemu ogrevanju, s čemer bomo prispevali k dvigu deleža obnovljivih virov energije, ki je eden od ciljev razvojne prioritete OP. Razmejitev bo temeljila na mejni vrednosti projektov.

Ukrepi 3. osi in osi Leader bodo razmejeni glede na lokacijo naložbe in tip upravičenca.

Skromnejša pa je povezava NSNRP s cilji prednostne naloge *prometna infrastruktura*, sofinancirane iz ESRR.

Aktivnosti PRP so namenjene predvsem ureditvi dostopov do kmetijskih zemljišč, poljskih poti in gozdnih cest v sklopu 1. osi.

Pri ukrepu, usmerjenem v izboljšanje infrastrukture na 1. osi razmejitev temelji na upravičencih (kmetijska gospodarstva). V primeru naložb v gozdne ceste in zasebne poti se v okviru razvoja podeželja podpora namenja naložbam v infrastrukturo na privatnih zemljiščih, ki se v okviru ESRR ne financirajo. ESRR podporo namenja kategoriji lokalnih cest, ki so javna infrastruktura.

V okviru aktivnosti prednostne naloge 3. osi - izboljšanje kakovosti življenja na podeželju ima podpora v izgradnjo infrastrukture (tematske poti) izrazito kmetijski oziroma lokalni značaj, razmejitve pa temelji tudi na mejni vrednosti projektov med programoma.

Organa upravljanja (OU SVLR in OU MKGP) se bosta v primerih, kjer je možno prekrivanje redno in sproti usklajevala še posebno na področjih, kjer je morebitna stopnja prekrivanja najvišja. Na nivoju priprave javnih razpisov bo tehnično usklajevanje potekalo na ravni zadevnih resorjev izvajanja instrumentov kohezijske politike ter MKGP, na naslednji višji stopnji pa na ravni OU (SVLR in MKGP).

Razmejitve z razvojem ribištva

NSNRP z aktivnostmi v okviru posameznih osi ne posega na področja prednostnih nalog Evropskega sklada za ribištvo, ki zasleduje naslednje ključne cilje razvoja ribištva v Sloveniji:

- zagotavljanje trajnostnega in konkurenčnega ribištva
- posodabljanje in širjenje ribogojstva,
- posodabljanje in širjenje predelave,
- promocija rib, ribiških proizvodov in ribiškega sektorja,
- zagotavljanje primernih pogojev za delo in varnost ribičev z vzpostavitvijo ustrezne infrastrukture, ureditev ribiških pristanišč, mest iztovarjanja,
- spodbujanje razvoja obalnih ribiških območij in doseganje dolgotrajne blaginje z diverzifikacijo aktivnosti in povezavo ribištva s turizmom, kulturno dediščino in tradicijo.
-

Strateški cilji ribiške politike dopolnjujejo cilje politike razvoja podeželja.

Razmejitve med ukrepi ribiške politike in razvojem podeželja, sofinanciranimi iz sredstev Skupnosti, na splošno temelji na ciljni usmerjenosti instrumentov ribiške politike na ciljno skupino upravičencev (ribiči, ribogojstvo oz. predelovalna industrija rib). Navedeni upravičenci in dejavnosti niso upravičeni do podpor ukrepov politike razvoja podeželja. V morebitnih primerih utemeljenih in komplementarnih aktivnostih, se bodo razmejitve določile na nivoju priprave javnih razpisov v okviru Organa upravljanja.

Slovenija namerava v novi finančni perspektivi 2007-2013 s sredstvi ESR izvajati 11 ukrepov na 4 prednostnih oseh in ukrep tehnične pomoči:

- 1. os – Trajnostna raba ribolovnih virov s ciljem zagotavljanja trajnostnega in konkurenčnega ribištva vključuje razrez plovil in njihovo prerazporeditev za dejavnosti, ki niso ribiške, naložbe v ribiška plovila in opremo. Ukrepi dopolnjujejo cilje ukrepov 1. osi EKSRP. Ukrepi in aktivnosti ter ciljna skupina upravičencev te osi so podprti samo v okviru ESR, zato posebna razmejitve z EKSRP ni potrebna.
- 2. os – Ribogojstvo, predelava in trženje s cilji posodabljanja in širjenja ribogojstva, posodabljanja in širjenja predelave, promocije rib, ribiških proizvodov in ribiškega sektorja. Aktivnosti in upravičenci, registrirani za dejavnost ribogojstva in/ali predelave in trženja rib, vključno s kmeti, ki imajo registrirano dopolnilno dejavnost ribogojstva, so upravičeni do podpor za naložbe v ribogojstvo, ki so gospodarske narave, zgolj v okviru ukrepov ESR ter niso upravičeni do podpor v okviru ukrepov, financiranih iz EKSRP. Podpore v povezavi z operacijami za izboljšanje in varovanje okolja (varovanje naravnih habitatov) pa so upravičene do podpor v okviru ukrepov EKSRP.
- 3. os – Kratkoročni ukrepi skupnega interesa s ciljem zagotavljanja primernih pogojev za delo in varnost ribičev z vzpostavitvijo ustrezne infrastrukture, ureditvijo ribiških pristanišč, mest iztovarjanja. Aktivnosti v okviru ukrepov te osi se ne prekrivajo z ukrepi, financiranimi iz EKSRP.

- 4. os – Razvoj ribiških območij s ciljem spodbujanja razvoja obalnih ribiških območij in doseganje dolgotrajne blaginje z diverzifikacijo aktivnosti in povezavo ribištva s turizmom, kulturno dediščino in tradicijo. Za izvajanje ukrepov 4. osi bo predvidoma izbrana ena obalna akcijska skupina (OAS). V kolikor bi se območje in partnerji v okviru OAS prekrivali z območjem in partnerji LAS v okviru 4. osi PRP, ter bi bil za izvajanje lokalnih strategij tako za razvoj obalnega območja kot za razvoj podeželja izbran isti izvajalec, bodo aktivnosti in financiranje po pripadajočih lokalnih strategijah transparentno razmejeni.
- Spremljajoči ukrep *tehnična pomoč ESR* je namenjen administrativni podpori izvajanja ukrepov operativnega programa za razvoj ribištva in se ne prekriva z ukrepom tehnične pomoči EKSRP.

Koordinacija programov

Notranja konsistentnost operativnih programov kohezijske politike EU in usklajenost s Programom razvoja podeželja in Programom razvoja ribištva se zagotavlja v okviru NSRO in Državnega razvojnega programa 2007–2013 in drugih aktivnosti Službe Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko. Z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (2005) je bil ustanovljen Svet za strukturno politiko, ki je medresorsko usklajevalno telo vlade na ministrski ravni. Svet za strukturno politiko je odgovoren za usklajenost razvojnih dokumentov in razvojnih spodbud iz različnih virov. Za uresničevanje načela partnerstva pri pripravi razvojnih dokumentov in obravnavo vprašanj trajnostnega razvoja med deležniki je vlada ustanovila Svet za trajnostni razvoj (2003), ki je posvetovalno telo vlade.

Za usklajenost in koordinacijo vsebinskih nalog na področju trajnostnega razvoja med deležniki pa skrbi tudi Sekretariat Sveta za trajnostni razvoj.

Usklajenost NSNRP in PRP s kohezijsko politiko in Programom razvoja ribištva se bo izvajala tudi preko Nadzornega odbora za razvoj podeželja, ki bo s sestavo članov zagotavljal zastopnost resorjev, pristojnih za izvajanje kohezijske in ribiške politike.

6 Obseg in vzpostavitev nacionalne mreže za razvoj podeželja

Namen in cilji mreže za razvoj podeželja so povezovanje ter usklajeno delovanje vseh organizacijskih struktur razvoja podeželja, spodbujanje sodelovanja, izmenjave znanj in izkušenj z željo, da se zagotovi čim boljša strokovna podpora razvoju podeželja, medsebojna izmenjava dobrih praks in hiter pretok informacij na vseh ravneh in med vsemi akterji, ki so vključeni v različne aktivnosti razvoja podeželja.

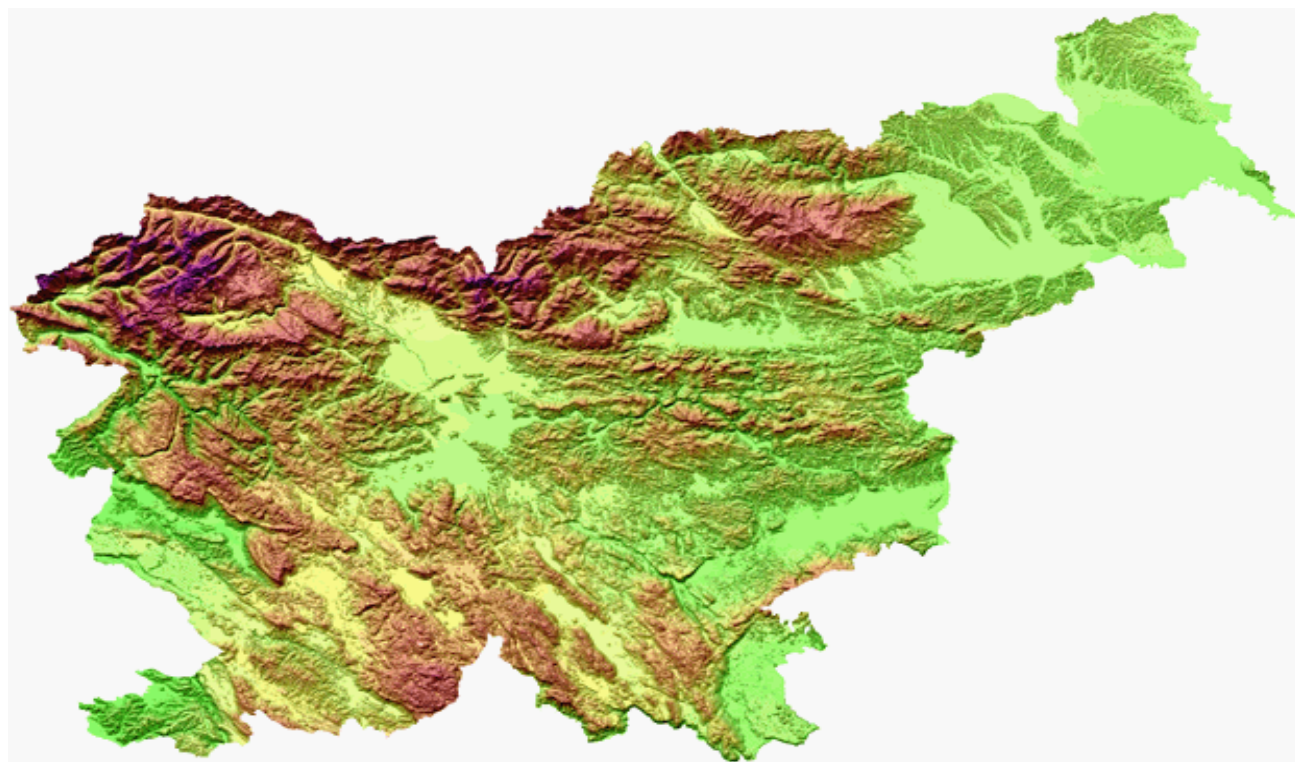
Nekatere obstoječe organizacijske strukture s področja kmetijstva in razvoja podeželja, kot so društva, združenja, različne interesne skupine in strokovne organizacije, predstavljajo zasnovo mreže, kot jo opredeljuje Uredba Sveta (ES) 1698/2005. Republika Slovenija bo za potrebe aktivnosti razvoja podeželja vzpostavila enotno (skupno) mrežo, ki bo zagotovila ustrezno organiziranost in strokovnost. Za potrebe delovanja mreže bo pripravljen ustrezen akcijski načrt v okviru tehnične pomoči Programa razvoja podeželja.

Mreža se bo razvijala in krepila s ciljem spodbujanja in zagotavljanja sodelovanja, mreženja in stalne izmenjave informacij in izkušenj med strokovnjaki, društvi, ustanovami, lokalnimi skupnostmi in vsemi drugimi akterji, ki delujejo na področju razvoja podeželja. Vzpostavitev in delovanje mreže bo pripomoglo k uspešnemu obveščanju o ciljih in ukrepih politike razvoja podeželja in ostalih razvojnih politik tako države, kot tudi EU, učinkovitemu izvajanju ukrepov, povezovanju akterjev razvoja, izmenjavi izkušenj in sodelovanju na vseh ravneh.

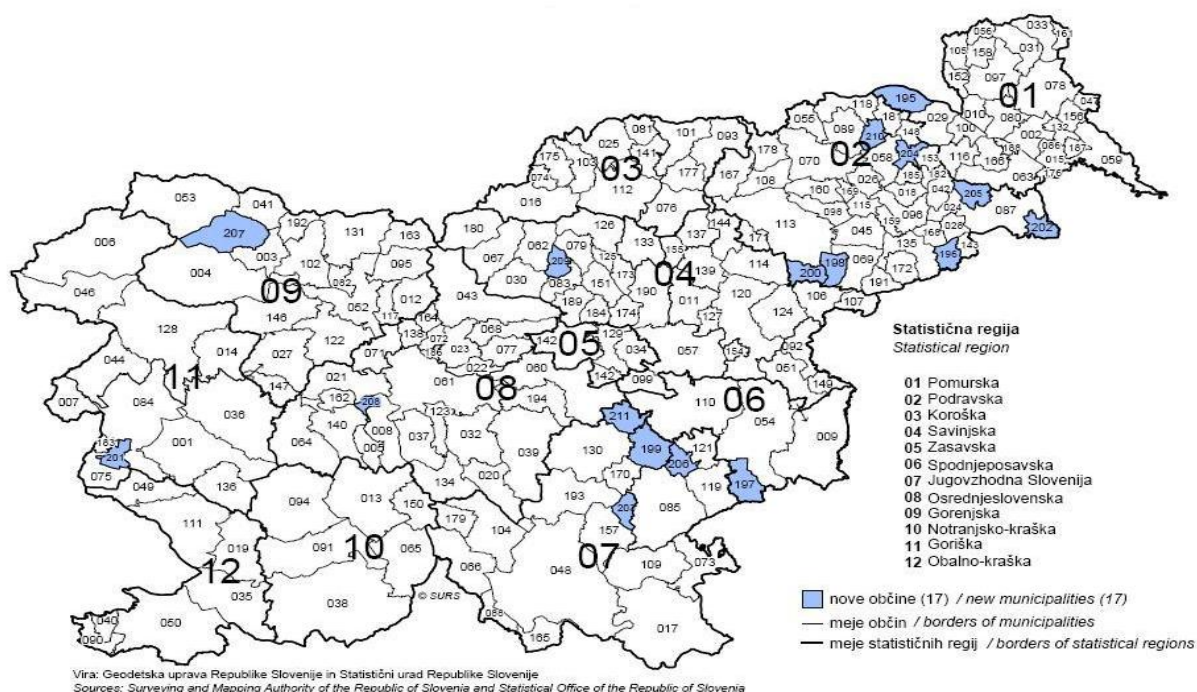
Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano bo v okviru svojih nalog poskrbelo za vzpostavitev in delovanje nacionalne mreže za razvoj podeželja v obdobju 2007–2013. Finančna podpora vzpostavitvi mreže se bo krila iz dela sredstev za tehnično pomoč in sicer v višini najmanj 10 % sredstev, namenjenih ukrepom tehnične pomoči, kar predstavlja približno 0,45 milijonov EUR sredstev EKSRP.

PRILOGA 1

Slika 1: Relief Slovenije.

Slika 2: Lokalna in regionalna delitev Slovenije, 1. januar 2007

Preglednica 1: Klasifikacija podeželskih območij v Sloveniji po OECD metodologiji na ravni NUTS 5 (občine) in NUTS 3 (statistične regije), (2002)

Statistična regija	VSE OBČINE			PODEŽELSKKE OBČINE*					
	Število občin	Površina (km ²)	Število preb.	Število občin	Delež (%)	Površina (km ²)	Delež (%)	Število preb.	Delež (%)
Pretežno podeželske*									
Spodnjeposavska	3	885	69.826	3	100,0	885	100,0	69.826	100,0
Notranjsko-kraška	6	1.456	51.032	6	100,0	1.456	100,0	51.032	100,0
Jugovzhodna Slov.	16	2.675	139.095	15	93,8	2.377	88,9	97.661	70,2
Koroška	12	1.041	73.839	9	75,0	893	85,8	51.020	69,1
Goriška	12	2.325	119.622	10	83,3	2.001	86,1	77.127	64,5
Značilno podeželske*									
Pomurska	26	1.337	122.717	16	61,5	944	70,6	60.321	49,2
Savinjska	32	2.384	256.752	22	68,8	1.723	72,3	103.818	40,4
Podravska	34	2.170	319.114	21	61,8	1.492	68,8	117.445	36,8
Osrednjeslovenska	25	2.555	496.675	13	52,0	1.616	63,2	108.787	21,9
Gorenjska	17	2.137	198.342	10	58,8	1.528	71,5	65.351	32,9
Obalno-kraška	7	1.044	105.029	4	57,1	660	63,2	23.436	22,3
Pretežno urbane*									
Zasavska	3	264	45.547	0	0,0	0	0,0	0	0,0
SLOVENIJA	193	20.273	1.997.590	129	66,8	15.575	76,8	825.824	41,3

* Občine, v katerih je gostota poseljenosti manjša od 98 prebivalcev/km²

** OECD klasifikacija območij glede na delež prebivalstva, ki živi v podeželskih občinah:

- Pretežno podeželska območja: v podeželskih občinah živi več kot 50% prebivalstva
- Značilno podeželska območja: v podeželskih občinah živi med 15% in 50% prebivalstva
- Pretežno urbana območje: v podeželskih občinah živi manj kot 15% prebivalstva

Vir: SURS (Popis prebivalstva 2002), obdelava KIS

Preglednica 2: Izbrani kazalniki gospodarskega razvoja Slovenije (2000-2005)

Kazalniki razvoja	Enota mere	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Prebivalstvo	(v 000)	1.990	1.992	1996	1997	1997	2001
Zaposlenost (nacionalni računu)	(v 000)	894,8	898,9	912,5	910,5	913,5	916,2
Bruto domači proizvod (BDP)	(v mio EUR)	20.974	22.099	23.673	24.876	26.257	27.626
Realna stopnja rasti BDP	(v %)	4,1	2,7	3,5	2,7	4,4	4,0
BDP/prebivalca	(v EUR)	10.543	11.094	11.866	12.461	13.103	13.677
BDP na prebivalca po kupni moči	EU-25 = 100	73	74	75	76	79	80
BDP na zaposlenega	(EUR)	23.440	24.585	25.944	27.322	28.743	30.153
Dodana vrednost na zaposlenega	(EUR)	20.320	21.403	22.482	23.727	25.021	26.277
Zasebna potrošnja	Realna stopnja rasti (v %)	0,7	2,3	1,3	3,4	2,6	3,4
Državna potrošnja	Realna stopnja rasti (v %)	2,6	3,9	3,2	1,6	3,4	2,2
Izvoz (blago in storitve)	Realna stopnja rasti (v %)	13,2	6,3	6,7	3,1	12,5	10,5
Inflacija	Povprečje leta (v %)	8,9	8,4	7,5	5,6	3,6	2,5
Produktivnost dela	Realna rast (v %)	3,3	2,2	3,8	2,9	3,9	3,7

Vir: SURS

Preglednica 3: Regionalni bruto domači proizvod (2003)

Statistična regija	Območje (OECD)*	BDP		BDP/prebivalca		Struktura BDV (%)		
		mio EUR	SLO=100	EUR	SLO=100	A in B	C do F	G do P
Spodnjeposavska	PPO	700	2,8	9.961	79,9	5,6	49,2	45,2
Notranjsko-kraška	PPO	484	1,9	9.523	76,4	5,5	43,8	50,7
Jugovzhodna Slovenija	PPO	1.560	6,3	11.234	90,2	4,7	50,0	45,3
Koroška	PPO	718	2,9	9.723	78,0	3,3	50,8	45,9
Goriška	PPO	1.424	5,7	11.892	95,4	2,7	39,6	57,7
Pomurska	ZPO	1.052	4,2	8.535	68,5	8,1	36,2	55,7
Savinjska	ZPO	2.847	11,4	11.062	88,8	3,1	47,0	49,9
Podravska	ZPO	3.316	13,3	10.382	83,3	3,1	35,5	61,4
Osrednjeslovenska	ZPO	8.869	35,7	17.954	144,1	1,0	25,2	73,8
Gorenjska	ZPO	2.143	8,6	10.830	86,9	1,8	43,8	54,3
Obalno-kraška	ZPO	1.353	5,4	12.882	103,4	1,3	23,6	75,1
Zasavska	PUO	410	1,6	8.937	71,7	1,6	49,1	49,3
SLOVENIJA		24.876	100,0	12.461	100,0	2,6	35,6	61,9

* PPO – pretežno podeželska območja; ZPO – značilno podeželska območja; PUO – pretežno urbana območja

Vir: SURS

Preglednica 4: Kazalniki stopnje zaposlenosti in brezposelnosti (2000-2005)

Kazalnik	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Stopnja zaposlenosti (15-64 let)	62,9	63,9	63,4	62,6	65,3	65,9
- Stopnje zaposlenosti moških (15-64 let)	67,2	68,7	68,2	67,4	70,0	70,4
- Stopnje zaposlenosti žensk (15-64 let)	58,5	58,9	58,6	57,6	60,5	61,4
Stopnja zaposlenosti (25-64 let)	71,0	72,6	73,0	71,2	73,6	73,5
- Stopnje zaposlenosti moških (25-64 let)	75,3	77,7	77,9	75,8	77,8	78,1
- Stopnje zaposlenosti žensk (25-64 let)	66,5	67,3	67,9	66,5	69,2	68,6
Stopnja zaposlenosti starejših (55-64 let)	22,5	25,0	24,4	23,5	29,0	30,5
- Stopnje zaposlenosti starejših moških (55-64 let)	31,8	35,1	35,4	33,2	40,8	43,2
- Stopnje zaposlenosti starejših žensk (55-64 let)	13,8	15,6	14,1	14,6	17,8	18,6
Stopnja brezposelnosti	7,0	6,4	6,4	6,7	6,3	6,5
EU-25						
Stopnja zaposlenosti EU-25	62,4	62,8	62,8	62,9	63,3	63,8
Stopnja brezposelnosti EU-25	8,6	8,4	8,8	9,0	9,1	8,7

Vir: SURS, EUROSTAT

Preglednica 5: Dejanska raba kmetijskih zemljišč in gozdov v Sloveniji (2005)

Raba zemljišč	Površina (ha)		Delež (%)	
Gozd	1.213.424		59,8	
Ostala zemljišča	165.837		8,2	
Kmetijska zemljišča	648.113	648.113	32,0	100,0
Njive in vrtovi		196.204		30,3
Travniki in pašniki		353.901		54,6
Trajni nasadi		54.649		8,4
Ostala kmetijska zemljišča		43.360		6,7
SKUPAJ SLOVENIJA	2.027.374		100,0	

Vir: MKGP

Preglednica 6: Skupna in kmetijska zemlja po območjih z omejenimi dejavniki za kmetijsko pridelavo (2005)

Težavnostna območja	Skupna zemlja (%)	Kmetijska zemlja (brez ostalih kmetijskih zemljišč)	
		Površina (000 ha)	Struktura (%)
Hribovska in gorska območja	71,8	325	53,7
Druga območja z omejenimi dejavniki	4,0	23	3,8
Območja s posebnimi omejitvami	9,2	91	15
Območja z omejenimi dejavniki (OMD)	85,0	439	72,5
Območja izven OMD	15,0	166	27,5
Skupaj vsa območja	100,0	605	100,0

Vir: MKGP

Preglednica 7: Število in povprečna velikost kmetijskih gospodarstev

Kazalnik	2000	2003	2005	Indeks 2005/2000	EU-25 2003
Število kmetijskih gospodarstev	86.467	77.149	77.175	89,3	
Kmetijska zemlja v rabi (ha)	485.879	486.473	485.432	99,9	
Število GVŽ	470.498	456.167	421.587	89,6	
SGM ESU	402.804	355.019	353.954	87,9	
Povprečna velikost:					
- kmetijska zemlja v rabi (ha) na gospodarstvo	5,6	6,3	6,3	111,9	15,8
- standardizirano pokritje (ESU) na gospodarstvo	4,7	4,6	4,6	98,5	14,4

Vir: SURS, EUROSTAT

Preglednica 8: Kazalniki gospodarskega razvoja kmetijstva (2000-2005)

Ekonomski računi kmetijstva (ERK)	2000	2001	2002	2003	2004	2005
BDV (mio EUR)	434,5	400,8	505,1	391,8	499,5	492,1
- delež v skupni BDV Slovenije (%)	2,4	2,1	2,5	1,8	2,2	2,0
- delež v skupnem BDP Slovenije (%)	2,1	1,8	2,1	1,6	1,9	1,8
Zaposlenost (000 PDM)	103,8	107,1	106,0	95,6	90,2	90,2
- delež v skupni zaposlenosti (%)	11,6	11,9	11,6	10,5	9,9	9,8
BDV/PDM (EUR)	4.187	3.743	4.766	4.098	5.541	5.458
Indeks - BDV/zaposlenega vseh panog dejavnosti = 100	20,6	17,5	21,2	17,3	22,1	20,8
- BDV/zaposlenega EU-25 = 100	27,8	23,4	29,8	24,6	30,7	33,6
EU-25						
BDV/PDM (EUR)	15.047	16.028	15.971	16.648	18.033	16.233

Vir: SURS (Ekonomski računi za kmetijstvo, NR), EUROSTAT (EAA)

Preglednica 9: Starostna struktura gospodarjev na družinskih kmetijah

	2000		2003		2005	
	Število	%	Število	%	Število	%
Skupaj	86.336	100,0	77.037	100,0	77.042	100,0
< 45 let	17.709	20,5	14.341	18,6	14.461	18,8
45-55 let	19.779	22,9	19.117	24,8	18.703	24,3
>=55 let	48.648	56,3	43.579	56,6	43.877	57,0

Vir: SURS (Strukturni popisi kmetijskih gospodarstev)

Preglednica 10: Splošna in kmetijska izobrazba gospodarjev na družinskih kmetijah

	2000		2003		2005	
Izobrazba	Število	%	Število	%	Število	%
Gospodarji skupaj	86.336	100,0	77.037	100,0	77.042	100,0
Splošna izobrazba						
Ni podatka	96	0,1	620	0,8	461	0,6
Brez šolske izobrazbe ali nepopolna osnovna izobrazba	9.717	11,3	7.937	10,3	7.672	10,0
Osnovna izobrazba	40.698	47,1	34.438	44,7	32.813	42,6
Poklicna ali srednješolska izobrazba	33.044	38,3	31.536	40,9	33.221	43,1
Višja, visoka, univerzitetna ali podiplomska izobrazba	2.781	3,2	2.507	3,3	2.874	3,7
Gospodarji s poklicno ali višjo izobrazbo	35.825	41,5	34.043	44,2	36.095	46,8
Kmetijska izobrazba						
Ni podatka	1.869	2,2	1.001	1,3	0	0
Samo praktične izkušnje	72.440	83,9	63.104	81,9	55.562	72,1
Tečaji iz kmetijstva	7.045	8,2	7.415	9,6	16.368	21,2
Poklicna ali srednješolska izobrazba	4.340	5,0	4.755	6,2	4.429	5,7
Višja, visoka, univerzitetna ali podiplomska izobrazba	642	0,7	763	1,0	681	0,9
Gospodarji s kakršnokoli kmetijsko izobrazbo	12.027	13,9	12.933	16,8	21.478	27,8

Vir: SURS (Strukturni popisi kmetijskih gospodarstev)

Preglednica 11: Kazalniki gospodarskega razvoja živilske industrije (2000-2005)

Proizvodnja hrane in pijač (DA 15)	2000	2001	2002	2003	2004	2005
BDV (mio EUR)	467,6	496,4	518,3	542,2	522,9	472,8
- delež v skupni BDV Slovenije (%)	2,6	2,6	2,5	2,5	2,3	2,0
- delež v skupnem BDP Slovenije (%)	2,2	2,2	2,2	2,2	2,0	1,7
Zaposlenost (000)	22,6	22,2	21,9	21,5	21,3	20,5
- delež v skupni zaposlenosti (%)	2,5	2,5	2,4	2,3	2,3	2,2
BDV/zaposlenega (EUR)	20.692	22.318	23.680	25.393	24.501	23.024
Indeks (BDV/zaposlenega vseh panog dejavnosti = 100)	101,8	104,3	105,3	107,0	97,9	87,6

Vir: SURS (Nacionalni računi)

Preglednica 12: Površina gozdov, lesna zaloga, prirastek in posek (2000-2005)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Površina gozda (000 ha)*	1.134	1.143	1.150	1.158	1.164	1.169
Lesna zaloga (000 m ³)	262.795	267.912	276.574	285.735	293.532	300.795
Prirastek (000 m ³)	6.872	6.925	7.102	7.290	7.446	7.569
Posek (000 m ³)	2.609	2.614	2.646	3.007	2.958	3.236
- Posek v primerjavi z letnim prirastkom (%)	38,0	37,7	37,3	41,2	39,7	42,8

* brez površin v zaraščanju

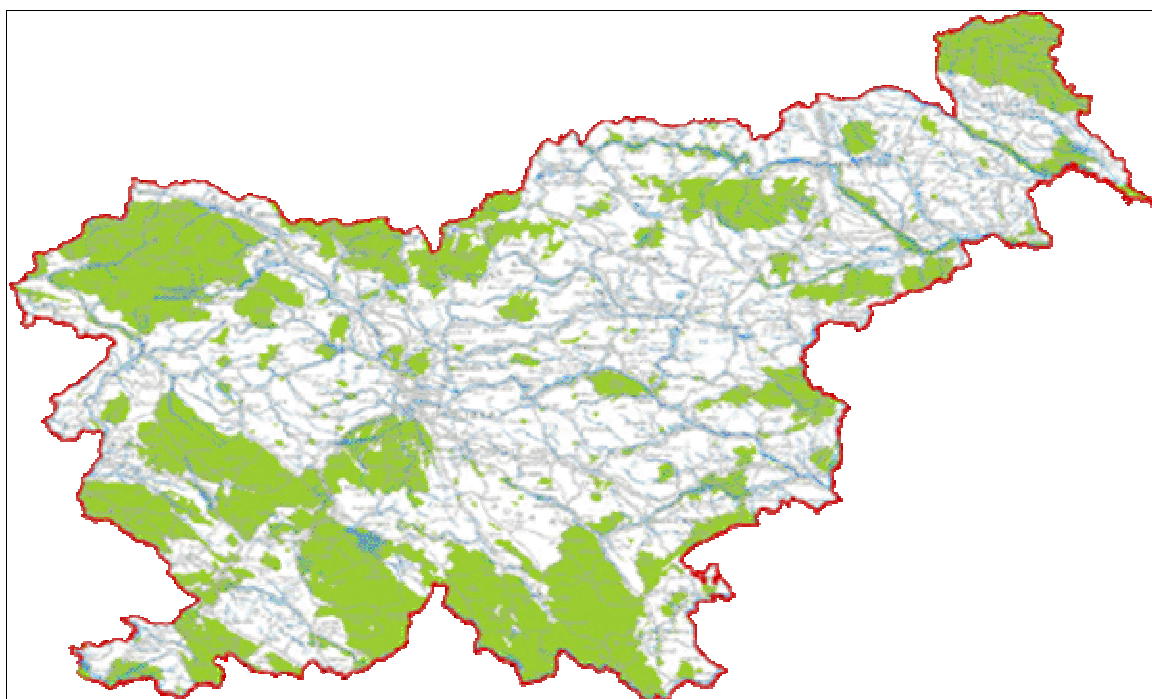
Vir: SURS

Preglednica 13: Kazalniki gospodarskega razvoja gozdarstva (2000-2005)

Ekonomski računi gozdarstva (ERG)	2000	2001	2002	2003	2004	2005
BDV (mio EUR)	65,2	67,5	66,4	70,5	68,7	69,3
- delež v skupni BDV Slovenije (%)	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
- delež v skupnem BDP Slovenije (%)	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Zaposlenost (000)	5,1	5,0	5,6	5,2	4,5	4,4
- delež v skupni zaposlenosti (%)	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5
BDV/zaposlenega (EUR)	12.779	13.522	11.769	13.600	15.322	15.587
Indeks (BDV/zaposlenega vseh panog dejavnosti = 100)	62,9	63,2	52,4	57,3	61,2	59,3

Vir: SURS (Ekonomski računi za gozdarstvo)

Slika 3: Območja Natura 2000

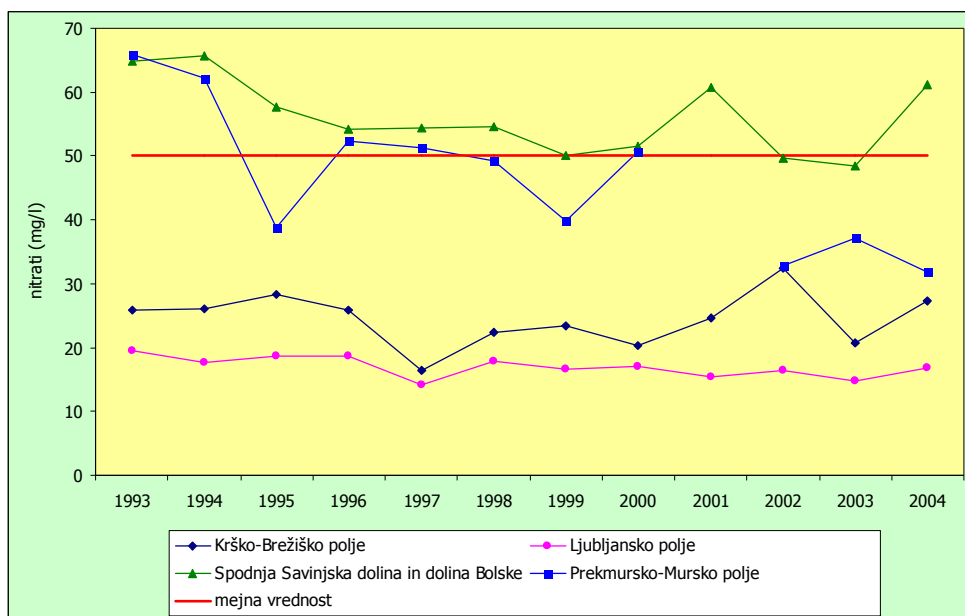
Preglednica 14: Ekološko kmetovanje (2000-2005)*

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Število gospodarstev z ekološkim kmetijstvom	600	1.000	1.160	1.415	1.568	1.718
Število certifikatov					910	1.220
Površina zemljišč z ekološkim kmetijstvom (ha)	5.440	10.828	13.828	20.018	23.023	23.553
- delež v skupni kmetijski zemlji v rabi (%)	1,1	2,1	2,7	3,9	4,7	4,6

* Zajema gospodarstva oziroma površine, na katerih se že izvaja ekološko kmetovanje ali pa so v fazi preusmeritve v tovrstno kmetovanje

Vir: MKGP

Slika 4: Povprečne letne koncentracije nitratov (mg/l) v opazovanih aluvijalnih vodonosnikih (1993-2004)

Opomba: Povprečne letne koncentracije nitratov v treh kraško-razpoklinskih vodonosnikih (Kraška Ljublanica, Trnovsko Banjška planota in Tržaško-Kvarnerski zaliv) so bile pod 6 mg/l.

Vir: ARSO

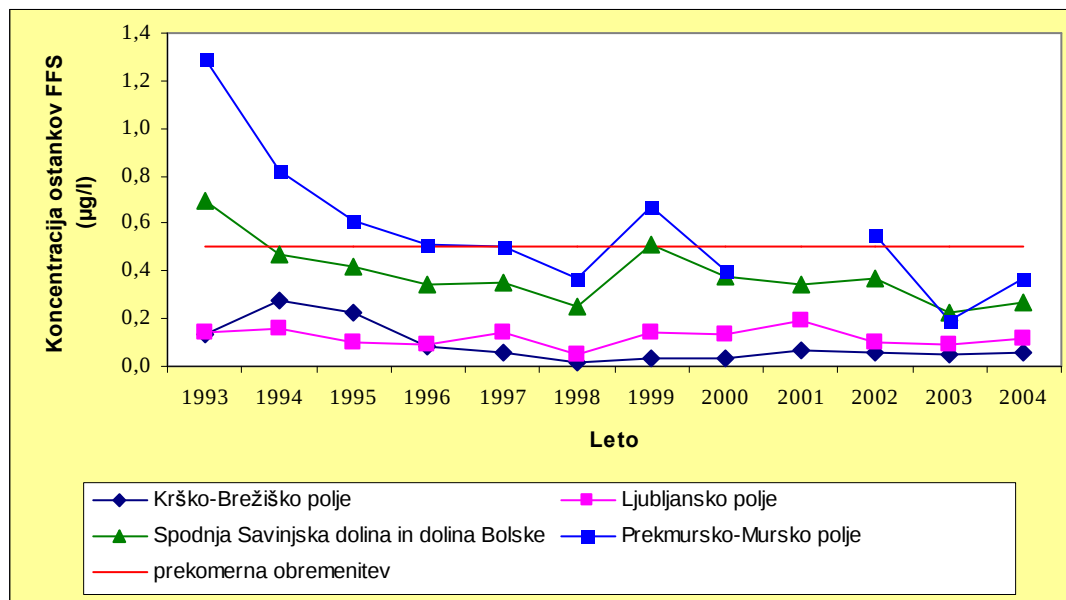
Preglednica 15: Vrste ptic v Sloveniji v celoti ali večinoma vezanih na kmetijsko kulturno krajino in trendi njihovih gnezdečih populacij v obdobju 1990-2000

SPEC kategorija	slovensko ime	znanstveno ime	angleško ime	velikost populacije MIN	velikost populacije MAX	velikost populacije GEOMEAN	leto ocene	trend populacije	velikost trenda
Non-SPECE	močvirna trstnica	Acrocephalus palustris	Marsh Warbler	5000	10000	7071	94-94	stabilna	0-19
Non-SPECE	biča trstnica	Acrocephalus schoenobaenus	Sedge Warbler	500	1000	707	99-00	upad	0-19
SPEC 3	poljski škrlanec	Alauda arvensis	Eurasian Skylark	8000	12000	9798	94-94	upad	0-19
SPEC 2	koltrna	Alectoris graeca	Rock Partridge	100	150	122	00-00	upad	30-49
SPEC 3	rjava cipa	Anthus campestris	Tawny Pipit	30	50	39	99-00	upad	30-49
Non-SPECE	travniška cipa	Anthus pratensis	Meadow Pipit	0	0	n.a.	94-94	upad	izumrla
SPEC 2	mali klinač	Aquila pomarina	Lesser Spotted Eagle	2	4	3	99-00	stabilna	0-19
SPEC 3	čuk	Athene noctua	Little Owl	150	200	173	99-00	upad	30-49
SPEC 2	repnik	Carduelis cannabina	Eurasian Linnet	5000	10000	7071	00-00	upad	0-19
Non-SPEC	lišček	Carduelis carduelis	European Goldfinch	50000	60000	54772	94-94	stabilna	0-19
Non-SPECE	zelenec	Carduelis chloris	European Greenfinch	50000	80000	63246	94-94	stabilna	0-19
Non-SPEC	škrlatec	Carduelis erythrurus	Common Rosefinch	10	15	12	99-00	upad	30-49
SPEC 2	bela škrljka	Ciconia ciconia	White Stork	195	205	200	99-00	porast	0-9
SPEC 3	kačar	Circus cyaneus	Short-toed Snake-eagle	10	15	12	99-00	upad	0-19
Non-SPECE	grivar	Columba palumbus	Common Wood-pigeon	5000	10000	7071	94-94	stabilna	0-19
SPEC 2	zlatovranka	Coracias coracias	European Roller	3	5	4	98-00	upad	80-89
Non-SPEC	vrana	Corvus corone	Common Crow	10	50	22	94-94	stabilna	0-19
Non-SPEC	poljska vrana	Corvus frugilegus	Rook	0	0	n.a.	00-00	upad	izumrla
Non-SPECE	kavka	Corvus monedula	Eurasian Jackdaw	2000	3000	2449	00-00	upad	0-19
SPEC 3	prepelica	Coturnix coturnix	Common Quail	1000	2000	1414	99-99	stabilna	0-19
SPEC 1	kosec	Crex crex	Common Cuckoo	500	600	548	92-99	stabilna	10-19
Non-SPECE	plotni strnad	Emberiza hortulana	Common Bunting	1000	1500	1225	99-00	stabilna	0-19
Non-SPECE	rumeni strnad	Emberiza citrinella	Yellowhammer	30000	50000	38730	94-94	stabilna	0-19
SPEC 2	vrtni strnad	Emberiza hortulana	Ortolan Bunting	200	300	245	00-00	upad	30-49
SPEC 1	južna postovka	Falco naumanni	Lesser Kestrel	0	0	n.a.	94-00	upad	izumrla
Non-SPEC	škrljčar	Falco subbuteo	Eurasian Hobby	100	200	141	94-94	stabilna	0-19
SPEC 3	postovka	Falco tinnunculus	Common Kestrel	1500	2000	1732	94-94	upad	0-19
SPEC 3	čopasti škrlanec	Galerida cristata	Crested Lark	800	1000	894	94-94	upad	0-19
SPEC 3	kozica	Gallinago gallinago	Common Snipe	15	40	24	90-00	upad	50-69
SPEC 3	kmečka lastovka	Hirundo rustica	Barn Swallow	100000	200000	141421	00-00	upad	0-19
SPEC 3	vijuglavka	Jynx torquilla	Eurasian Wren	2000	3000	2449	99-00	upad	0-19
SPEC 3	rjavi srakoper	Lanius collurio	Red-backed Shrike	20000	30000	24495	94-94	upad	0-19
SPEC 2	čmočeli srakoper	Lanius minor	Lesser Grey Shrike	10	20	14	99-00	upad	50-79
Non-SPECE	kobilčar	Locustella naevia	Common Grasshopper-warbler	150	300	212	93-00	upad	0-19
SPEC 2	hrbski škrlanec	Lullula arborea	Wood Lark	3000	4000	3464	99-00	stabilna	0-19
SPEC 2	veliki strnad	Miliaria calandra	Common Bunting	2500	3500	2958	99-00	upad	0-19
SPEC 3	slegur	Monticola saxatilis	Rufous-tailed Rock-thrush	150	250	194	99-00	upad	0-19
Non-SPEC	rumena pastirica	Motacilla flava	Yellow Wagtail	300	400	346	00-00	stabilna	0-19
SPEC 2	veliki škurh	Numenius arquata	Eurasian Curlew	5	15	9	90-00	upad	30-49
SPEC 2	veliki skovik	Otus scops	Common Scops-owl	800	1300	1020	99-00	stabilna	0-19
SPEC 3	domači vrabec	Passer domesticus	House Sparrow	500000	800000	632456	94-94	stabilna	0-19
SPEC 3	poljski vrabec	Passer montanus	Eurasian Tree Sparrow	100000	200000	141421	94-94	stabilna	0-19
SPEC 3	jerebica	Perdix perdix	Grey Partridge	800	1200	980	94-94	upad	20-29
SPEC 2	pogorelček	Phoenicurus phoenicurus	Common Redstart	2000	4000	2828	99-00	upad	10-29
Non-SPEC	sraka	Pica pica	Black-billed Magpie	8000	12000	9798	94-94	stabilna	0-19
SPEC 2	zelena žolna	Picus viridis	Eurasian Green Woodpecker	1000	2000	1414	99-00	upad	0-19
Non-SPECE	repaljšica	Saxicola rubetra	Whinchat	3000	5000	3873	99-00	upad	10-19
Non-SPEC	prosnik	Saxicola torquata	Common Stonechat	15000	20000	17321	00-00	stabilna	0-19
SPEC 3	divja grlica	Streptopelia turtur	European Turtle-dove	2000	3000	2449	94-94	stabilna	0-19
SPEC 3	škorec	Sturnus vulgaris	Common Starling	80000	100000	89443	94-94	stabilna	0-19
Non-SPECE	rjava penica	Sylvia communis	Common Whitethroat	8000	10000	8944	99-00	upad	0-19
Non-SPECE	pisana penica	Sylvia nisoria	Barred Warbler	600	1000	775	99-00	upad	0-19
SPEC 3	pegasta sova	Tyto alba	Barn Owl	50	80	63	00-00	upad	30-49
SPEC 3	smrdokavra	Upupa epops	Eurasian Hoopoe	600	1000	775	99-00	upad	20-29
SPEC 2	prba	Vanellus vanellus	Northern Lapwing	2000	3000	2449	94-94	stabilna	0-19

vrste, **značilne** za kmetijsko kulturno krajino v večjem delu Evrope; uporabljale se bodo kot pan-evropski indikatorji biodiverzitete kmetijske kulturne krajine v Evropi

isto kot zgoraj, le da so te vrste **specialisti** - vezane izključno na kmetijsko kulturno krajino

Slika 5: Gibanje koncentracij vsote ostankov fitofarmacevtskih sredstev na opazovanih telesih podzemne vode z medzrnsko poroznostjo (1993-2004)

Vir: SURS, FURS, KIS

Preglednica 16: Poraba mineralnih gnojil (2000-2005)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Poraba mineralnih gnojil (t)	174.180	178.166	175.724	177.589	162.680	149.467
Poraba čistih hranil na ha pognojjenih zemljišč (kg)	172,3	166,4	162,3	155,9	147,1	133,2
- N	78,8	80,0	77,7	77,1	70,1	66,2
- P ₂ O ₅	42,1	38,2	36,5	34,2	33,9	30,5
- K ₂ O	51,3	48,1	48,0	44,7	43,0	36,5

Vir: SURS

Preglednica 17: Kmetije z dodatnimi viri dohodkov (2003,2005)

	2003	2005
Število gospodarjev skupaj	77.037	77.041
Gospodarji z glavnim nekmetskim virom dohodkov	50.060	50.610
- delež v skupnem številu (%)	65,0	65,7
Gospodarji z dopolnilnim nekmetskim virom dohodkov	10.740	6.710
- delež v skupnem številu (%)	13,9	8,7
Gospodarji z dodatnim virom dohodkov skupaj	60.800	57.320
- delež v skupnem številu (%)	78,9	74,4

Vir: EUROSTAT (Strukturni popisi kmetijskih gospodarstev)

Preglednica 18: Najpomembnejše dopolnilne dejavnosti na družinskih kmetijah

Vrsta dopolnilne dejavnosti	Število kmetij		Indeks 2005/03	Struktura (%)	
	2003	2005		2003	2005
Skupaj	1.262	2.148	170,2	100,0	100,0
Predelava	206	336	163,1	16,3	15,6
Prodaja	7	19	271,4	0,5	0,9
Turizem na kmetiji	337	458	135,9	26,7	21,3
Domača obrt	36	143	397,2	2,8	6,7
Pridobivanje energije iz obnovljivih virov	23	43	186,9	1,8	2,0
Storitve	261	1015	388,8	20,7	47,3
Izobraževanje	20	34	170,0	1,6	1,6
Zbiranje in kompostiranje organskih snovi	6	11	183,3	0,5	0,5
Ribogojstvo	8	11	137,5	0,5	0,5
Aranžiranje rož	57	96	168,4	4,5	4,5

Vir: MKGP

Preglednica 19: Kazalniki razvoja nekmetijskih dejavnosti (2000-2005)

Dejavnosti	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Proizvodne dejavnosti (C do F)						
BDV (mio EUR)	6.582,6	6.914,1	7.247,4	7.689,1	7.991,0	8.203,7
- delež v skupni BDV Slovenije (%)	36,2	35,9	35,3	35,6	35,0	34,1
- delež v skupnem BDP Slovenije (%)	31,4	31,3	30,6	30,9	30,4	29,7
Zaposlenost (000)	340,6	341,1	335,3	329,4	326,2	324,3
- delež v skupni zaposlenosti (%)	38,1	37,9	36,7	36,2	35,7	35,4
Storitvene dejavnosti (G do P)						
BDV (mio EUR)	11.018,5	11.753,8	12.613,0	13.362,1	14.251,4	15.259,5
- delež v skupni BDV Slovenije (%)	60,6	61,1	61,5	61,9	62,4	63,4
- delež v skupnem BDP Slovenije (%)	52,5	53,2	53,3	53,7	54,3	55,2
Zaposlenost (000)	447,7	454,8	476,9	482,6	492,8	499,7
- delež v skupni zaposlenosti (%)	50,0	50,6	52,3	53,0	54,0	54,5
Skupaj nekmetijske dejavnosti (C do P)						
BDV (mio EUR)	17.601,1	18.667,9	19.860,4	21.051,1	22.242,4	23.463,2
- delež v skupni BDV Slovenije (%)	96,8	97,0	96,8	97,4	97,3	97,5
- delež v skupnem BDP Slovenije (%)	83,9	84,5	83,9	84,6	84,7	84,9
Zaposlenost (000)	788,3	795,9	812,1	812,0	819,0	823,9
- delež v skupni zaposlenosti (%)	88,1	88,5	89,0	89,2	89,7	89,9

Vir: SURS (Nacionalni računi)

Preglednica 20: Samozaposlenost (2003-2005)

	2003	2004	2005
Delovno aktivno prebivalstvo (000)	897	943	949
Samozaposlene osebe (000)	89	92	96
- delež samozaposlenih v delovno aktivnem prebivalstvu (%)	9,9	9,8	10,1

Vir: SURS (Anketa o delovni sili)

Preglednica 21: Vseživljenjsko učenje (2003-2005)

	2003	2004	2005
Število oseb v starosti 25-64 let, ki so se udeležile izobraževanja in usposabljanja	149,2	182,2	172,1
Skupno število prebivalstva v starostni skupini 25-64 let	1119,8	1128,7	1135,8
Delež oseb v starosti 25-64 let, ki so se udeležile izobraževanja in usposabljanja v skupnem številu prebivalstva v tej starostni skupini (%)	13,3	16,1	15,2
Delež udeležencev usposabljanja v EU-25 (%)	9,2	10,3	11,0

Vir: SURS (Anketa o delovni sili), EUROSTAT

PRILOGA 2

Preglednica 22: Kazalci izhodiščnega stanja in ciljne vrednosti

Ime kazalca	Opis	Vir	Leto	Enota	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Gospodarski razvoj	BDP (v PKM) / prebivalca (EU-25=100)	SURS, EUROSTAT (Nacionalni računi)	2005	%	80	3 odstotne točke nad povprečjem EU
Stopnja zaposlenosti	Zaposleni/število prebivalstva (25-64 let)	SURS (Anketa o delovni sili)	2005	%	73,5	Povečanje
Stopnja nezaposlenosti	Nezaposlene osebe/aktivno prebivalstvo	SURS (Anketa o delovni sili)	2005	%	6,5	Zmanjšanje
Usposabljanje in izobraževanje v kmetijstvu	Gospodarji s kakršnokoli kmetijsko izobrazbo/število gospodarjev na kmetijah	SURS (Strukturni popis gospodarstev)	2005	%	27,8	45
Produktivnost dela v kmetijstvu	BDV (v EUR)/PDM	SURS (Ekonomski računi za kmetijstvo)	Povprečje 2004-05	000 EUR	5,5	7,4
Produktivnost dela v kmetijstvu	BDV (v EUR)/PDM (EU-25=100)	SURS, EUROSTAT (Ekonomski računi za kmetijstvo)	Povprečje 2004-05	%	32,1	37
Ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev	Standardizirano pokritje /število kmetijskih gospodarstev	SURS, EUROSTAT (Strukturni popis gospodarstev)	2005	ESU	4,6	5,5
Produktivnost dela v živilski industriji	BDV/število zaposlenih	SURS (Nacionalni računi)	Povprečje 2004-05	000 EUR	23,8	28,5
Produktivnost dela v gozdarstvu	BDV/število zaposlenih	SURS (Ekonomski računi za gozdarstvo)	Povprečje 2004-05	000 EUR	15,5	20,1
Populacija ptic	Trendi (indeks) populacije ptic (2000=100)	ocena			padajoče	Obrat trenda
Biodiverziteta: Območja visoke naravne vrednosti	Kmetijska zemlja v rabi v območjih visoke naravne vrednosti	ARSO, EEA	(2000)	Mio ha	0,268	≥ 0,268
Kakovost vode: Bruto bilanca hranil	Presežek dušika		1997	kg/ha	40	≤ 40
Zemlja: Vključenost v ekološko pridelavo	Kmetijska zemlja v rabi, vključena v ekološko kmetovanje ali v fazi preusmeritve	MKGP	2005	000 ha	23,5	50,0
Vključenost v izvajanje okolju prijaznih kmetijskih praks	Površine kmetijske zemlje v rabi, vključene v izvajanje okolju prijaznih praks (neto)	MKGP/ARSKTRP (subvencijske vloge)	2004	000 ha	177,7	200,0
Podnebne spremembe: Proizvodnja obnovljive energije v kmetijstvu in gozdarstvu	Proizvodnja obnovljive energije v kmetijstvu	EurObserER		kton	n.p.	n.p
	Proizvodnja obnovljive energije v gozdarstvu	EUROSTAT (Statistika energije)	2003	kToe	454	1.000
Podnebne spremembe: Kmetijska zemlja, namenjena proizvodnji obnovljive energije	Kmetijske površine z energetske rastlinami in rastlinami za biomaso	DG AGRI	2004	000 ha	0,3	3,0
Kmetje z nekmetijskimi viri dohodkov	Gospodarji z drugimi viri dohodkov/število gospodarjev na kmetijah	SURS, EUROSTAT (Strukturni popis gospodarstev)	2005	%	74,4	Povečanje
Zaposlenost v nekmetijskih dejavnostih	Zaposlenost v sekundarnem in terciarnem sektorju	SURS (Nacionalni računi)	2005	000	824	869
Gospodarski razvoj nekmetijskih dejavnosti	BDV v sekundarnem in terciarnem sektorju	SURS (Nacionalni računi)	2005	Mio EUR	23.463	31.000
Samozaposlenost	Število samozaposlenih oseb	SURS (Anketa o delovni sili)	2005	000	96	120
Dostop do interneta v podeželskih območjih	Naročniki na internet/število prebivalstva	SURS, UMAR	2005	%	48	Povečanje
Storitveni sektor	BDV storitvenih	SURS	2005	%	63,4	64,8

	dejavnosti/GVA vseh dejavnosti	(Nacionalni računi)				
Vseživljenjsko učenje	Število udeležencev izobraževanja in usposabljanja/število prebivalstva (25-64 let)	SURS (Anketa o delovni sili)	2005	%	15,2	Povečanje
Lokalne akcijske skupine	Delež prebivalstva, zajetega v Leader LAS	MKGP	2005	%	0	55